

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

Saint-Exupéryho Malý princ jako morální výzva a naděje

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Jan Vitoň, Ph.D.

Zpracovala: Bc. Marta Závorová

datum: 17. 8. 2011

ABSTRAKT

Ve své diplomové práci s názvem *Saint-Exupéryho Malý princ jako morální výzva a naděje* se zabývám otázkami etiky a morálních zásad, které v dnešní uspěchané době ztrácejí pro naše mnohé spoluobčany na významu a snad i na důležitosti. Denně jsme konfrontováni s konzumním stylem života společnosti, kde získává převahu „mít“ a „být“ ztrácí na významu. Mravnost osoby závisí na mravech celé společnosti, ke které jedinec náleží. Etická výchova ve školách by měla směřovat k uvědomování si, že pokud má společenství lidí správně fungovat, je na každém jednotlivci, aby vydal ze sebe ve prospěch společenství to nejlepší ze své jedinečnosti. Proniknutí do filozofické tematiky o smyslu života v Malém princí napomáhá čtenáři orientovat se a zamýšlet se nad životem samotným. Dodnes si tato útlá knížka s příběhem letce a malého blondatého kluka se žlutým šátkem kolem krku našla miliony čtenářů po celém světě.

V teoretické části své práce se zabývám životopisem Antoina de Saint-Exupéryho a rozbořím díla Malý princ. Jednotlivé kapitoly jsou obsahově a významově rozebrány. Další kapitoly jsou věnovány teoretickému uvedení pojmů etika a morálka. V následné kapitole je pojednáno o morálním vývoji jedince podle Piageta a Kohlberga.

V praktické části diplomové práce jsem si stanovila cíl práce a hypotézy. Cílem práce je z hlediska dnešních potřeb etické výchovy dětí a mládeže, které by se mělo opět dostat na našich základních i středních školách náležitě pozornosti, charakterizovat možnost využití Saint-Exupéryho díla jako prostředku k výchově mladé generace přímo, vlastní četbou nebo prostřednictvím čtoucích rodičů.

Výzkumný soubor tvořili studenti víceletého gymnázia ve Vimperku a ve Strakoněch ve věkovém rozmezí 11 až 19 let. K získání dat pro šetření jsem zvolila metodu vlastního dotazníku, který byl sestaven tak, aby odpovídal potřebám výzkumu. Šetření bylo anonymní. Po vyhodnocení jsem získaná data utřídila do tabulek a grafů. V diskusi jsem rozebrala a zhodnotila výsledky k jednotlivým otázkám. V závěru práce byly stanovené hypotézy potvrzeny.

ABSTRACT

In my diploma thesis titled *Saint-Exupéry's Little Prince as a moral challenge and hope* I deal with ethical issues and moral principles which are losing their meaning and perhaps also an importance for many fellow citizens in today's hectic time. Every day we are confronted with a consumerist lifestyle in the society, where "to have" acquires superiority and "to be" is losing its meaning. A morality of a person depends on morals throughout the society to which an individual belongs. An education of ethics at schools should aim to raise an awareness of the fact, that if the human society should be functioning correctly, it depends on each individual to give his best from his uniqueness in favour of the society. A penetration of philosophical themes about the meaning of life in the Little Prince helps a reader to orient himself and to think about the life itself. Up to now, this slim book with a story of a pilot and a little blond boy with a yellow scarf around his neck have found millions of readers around the world.

In the theoretical part of my thesis I deal with a biography of Antoine de Saint-Exupéry and an analysis of the work of the Little Prince. Individual chapters are examined in terms of their content and meaning. Other chapters are devoted to a theoretical introduction of the concepts of ethics and morality. In a subsequent chapter there is dealt with an individual's moral development according to Piaget and Kohlberg.

In the practical part of the diploma thesis I set a goal of the thesis and hypotheses. The goal of the thesis is to characterize a possibility how to use Saint Exupéry's work as a mean how to educate our young generation directly through its own reading or via their reading parents. It is one of the aspects of a current need to educate the children and youth in ethics and to get it back with a due attention to our primary and secondary schools.

The research sample was composed of students from the multi-years' Gymnasium in Vimperk and Strakonice aged 11 to 19 years. To obtain data for the investigation I chose a method of an own questionnaire, designed to meet research needs. The survey was anonymous. After an evaluation, I summarized the obtained data into tables and graphs. In the discussion I analysed and evaluated the results for individual questions. In a conclusion of the thesis the stated hypotheses were confirmed.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma *Saint-Exupéryho Malý princ jako morální výzva a naděje* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátu.

V Českých Budějovicích.....

Bc. Marta Závorová

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce PhDr. Janu Vitoňovi, Ph.D., za jeho laskavé, trpělivé a podnětné vedení při vypracování diplomové práce.

OBSAH

	strana
Úvod	
1. Současný stav	9
1.1 Život Antoina de Saint-Exupéryho	11
1.2 Malý princ	18
1.2.1 Rozbor jednotlivých kapitol knihy Malý princ	19
1.3 Etika	32
1.4 Morálka	34
1.5 Morální vývoj	37
2. Cíl práce a hypotézy	41
2.1 Cíl práce	41
2.2 Hypotézy	41
3. Metodika práce	42
3.1 Použitá metodika získání dat	42
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	42
4. Výsledky	44
5. Diskuse	69
6. Závěr	79
7. Seznam použitých zdrojů	81
8. Klíčová slova	87
9. Přílohy	88

Úvod

Odedávna žijí lidé pospolu. Ke společnému životu v tlupě je vedla vzájemná pomoc při získávání obživy a udržení existence svého rodu. Člověk člověku je ve společenství oporou v těžkých chvílích, inspirací a motivací v životě, jistotou, hnací silou, tajemstvím, které chce být odkryto a uvedeno na denní světlo. Jak staletí šla, lidská společnost se vyvíjela od prvobytně pospolné společnosti až do dnešní podoby. Lidská společnost je utvářena jedinci druhu homo sapiens sapiens – člověk rozumný. Liší se mezi sebou pohlavím, věkem, barvou pleti, charakterem, názorem, schopnostmi, kulturními zvyklostmi, je toho hodně, čím se odlišují, ale stále jsou lidmi.

Společenství lidí je jako skládačka. Jejimi jednotlivými kameny jsou lidé, kteří dále tvoří rody, generace, rodiny, páry, skupiny. Důležitým předpokladem pro život v těchto společenstvích je vůle přijímat člověka vedle sebe a dát mu prostor pro život, jaký očekáváme sami pro sebe. Pokud by vůle nebyla, je zde zákon, mající člověka ochránit před zvlášť druhých. Zákon sám o sobě nestačí, pokud není vůle jej dodržovat což je závislé na osobní kázni, na stupni morálního vývoje každého jednotlivce. Zákonodárce již předpokládá, že jedinci tvořící danou společnost mají v sobě kázeň směřující k respektování zákona.

Dítě přichází na svět s určitými vrozenými předpoklady pro různé činnosti, ale ve svém vývoji je ovlivňováno širokým i blízkým okolím. Školský systém v naší společnosti umožňuje dítěti získat vzdělání na více stupních škol. Naučí se psát, počítat, číst a další základní znalosti a dovednosti, které podle svých předpokladů následně rozvíjí pokračujícím studiem. Cílem výchovného působení na naši budoucí generaci je rozvoj nejen znalostí, dovedností a vlastností, které jedinci umožní žít jeho osobní život, ale i schopností důležitých pro společný život ve společenství lidí. Výchova a vzdělávání probíhá celým naším životem jako ústřední linie motivu v románu.

Snad právě proto, abychom byli na konci svých životů lepšími, žijeme své rozmanité osudy. Překonáváme těžké chvíle, které nás mnohdy bez jediného varovného signálu překvapí, a užíváme chvíle radosti a krásy. Ne vždy je poměr dobrého a zlého

vyvážený. Tuto podivnou hru osudu nám pomáhají více či méně úspěšně zvládat vnitřní pravidla, která v sobě nosíme. Je to morální hranice v nás. Každý den jsme konfrontováni s morální úrovní naší občanské společnosti. Den co den se dozvídáme o nových poklescích člověka a je nedůležité, ke které společenské vrstvě patří, jaké zaměstnání vykonává nebo jaké zastává funkce. Jsme konzumní společnost, která se honí a pachtí za penězi, majetkem a osobním prospěchem. Zapomněli jsme na naši společnost jako celek, jehož jsme jednotlivými dílky. Snad máme ještě naději, pokud pochopíme výzvu, kterou nám život dává v každém novém dni.

1. SOUČASNÝ STAV

Žijeme ve společnosti, která má přívlastek vyspělá. Je otázkou, v čem spatřujeme tuto vyspělost. Pokud se zaměříme na technickou úroveň, lze právem jistě říci, že jsme vyspělá společnost. Příští generace „naši technickou vyspělost“ posune ještě o významný krok kupředu, přestože nejzákladnější objevy byly již učiněny v 19. století a na počátku 20. století. I v medicínské oblasti můžeme hovořit o vyspělosti. Dnešní možnosti a znalosti by nám lékaři v minulém století mohli jen závidět. Bereme jako běžnou věc, že se lékařům daří udržet při životě novorozené dítě s hmotností kolem 1000 g a někdy i méně. Nenajdeme oblast lidského života, kterou bychom jako vyspělou nemohli označit. A přece. Oblast lidského jednání při sebevětší snaze nelze v současné době označit za vyspělou. Tam je potřeba hledat stále nové cesty, jak učít lidi, aby se k sobě chovali slušně, s úctou, s tolerancí a svůj osobní prospěch nenadřazovali nad prospěch všech, celé společnosti.

Po revoluci v roce 1989 tisíce občanů našeho státu věřily, že svržením vlády jedné strany (KSC) se společnosti otevírají vrátka k lepší budoucnost. Věřily, že demokracie povede společnost k prosperitě, rozvoji a plnému začlenění v Evropě. Po více jak dvaceti letech nám stále chybí prosperita, o začlenění v pravém slova smyslu také nemůže být řeč. Jan Keller (2008) se vyjadřuje k situaci ve společnosti tak, že dochází k prosperitě mocenské elity a jejímu odtržení od zbytku společnosti a následnému posílení jejího postavení na úkor všech ostatních. Kroky, které jí k tomu poslouží, si dostatečně zdůvodní. Zájmem této elity je moc a majetek. Ne tak prospěch společnosti.

Moderní člověk nejenže bez oddechu chvátá, ale je také otupělý, nic ho už nepovznáší, nezaujme ani vnitřně neuchvátí. Má pro vše už jen ironický a unavený úsměv. Ba dokonce svůj morální úpadek ctností prohlašuje za svůj pevný a chtěný habitus. Přejít všechno, aniž by se nás to dotklo, je pohodlný „modus vivendi.“ Proto se moderní člověk cítí dobře v póze toho, kdo stojí nad věcí a která zastírá, že vnitřně vychází naprázdno (Hartmann, 2002).

Představme si dnešního člověka, který se snaží více o to „mít“, nežli o to „být“. K němu píše Kohák (2004): *„Dobyvatel nikdy nemůže mít dost. Protože nevložil nic ze sebe do toho, co si přivlastňuje, může mu to naopátku málo dát. Člověka těší jen to, co sám ožívuje láskou. Tak je to v našem věku s lidmi, kteří hledají štěstí ve zvyšování spotřební úrovně. Nakupují, nakupují, nakupují, avšak nikdy nemohou mít dost, protože do věcí, které si pořizují, nekládají ani lásku, ani úsilí. Dobýt či koupit mohou dům, avšak domov si musíme vytvořit láskou a prací. Pouto lásky a úsilí obohacuje, peněžní vztah ochuzuje“* (s. 30).

Školství i osvěta dnes poskytují přibližně stokrát více informací, než tomu bylo před sto lety, ale už proto nenaučí mladé lidi přemýšlet o žádné z nich (Machovec, 2006).

V dílech Antoina de Saint-Exupéryho, které vychází z jeho osobních zážitků a zkušeností jako letce i jako člověka, jsme konfrontováni s morální úrovní lidstva. Exupéry ve svých románech na pozadí děje ukazuje a popisuje citové postoje hrdinů k sobě navzájem, ke společnosti a postoj společnosti k lidem. Dotýká se hlubokých citů a každodenního života, přesně tak, jak se objevují v reálném životě. Saint-Exupéry byl ve svém životě emotivní a citlivý, žil naplno, pravda a smysl života byly pro něho nejdůležitější. Saint-Exupéryho tvorba vyjadřovala uspokojení, že je sám sebou a vykonává užitečnou práci.

1.1 Život Antoina de Saint-Exupéryho

Antoine de Saint-Exupéry byl francouzský spisovatel 20. století, letec a vynálezce. Narodil se 29. června 1900 v Lyonu a pravděpodobné datum úmrtí je 31. 7. 1944. Ve svém životě se zabýval nejenom psaním, ale je také považován za filozofa a humanistu. Celým jménem Antoine Marie Roger de Saint-Exupéry. Jeho otec – hrabě Jean de Saint-Exupéry – pracoval v pojišťovnictví. Rod Saint-Exupéry má dlouhou historii.

„První zmínky o rodu Saint-Exupéry nacházíme v jednom dokumentu z roku 1073, kde se hovoří o Pierru a Robertovi de Saint-Exupéry. V té době žili na rozhraní Auvergne a Limousinu. Později se usazují jižněji v krajích Périgord, Dordogne a Lot. Jakožto venkovská šlechta vlastníci pozemky rod pomalu upadá. V Aquitanii a Languedoku se však Saint-Exupéryové vyskytují stále“ (Deschodt, 2002, s. 10).

Matka Marie de Fonscolombe pocházela z provensálské rodiny, která žila hudbou po mnoho generací. Rodiče Antoina se vzali roku 1895. Antoine byl třetím dítětem v rodině. Před jeho narozením již byla v rodině dvě děvčata, jeho sestry Marie-Madeleine a mladší Simone. Po Antoinovi se ještě do rodiny narodili bratr Francois a sestra Gabrielle. Když byly Antoinovi čtyři roky, jejich otec náhle zemřel a veškerá péče o pět dětí zůstala na paní Marii de Saint-Exupéry.

Dětství malého Antoina bylo prostoupeno atmosférou života na zámku. V jeho životě se vyskytovaly zámky dva. Zámek La Mole ze 13. století v pohorí Maures v Provinci. Zde rodina pobývala v zimě po smrti Antoinova otce. *„Malý chlapec poznává mistrál a přímořský hukot lesa, nesnesitelnou modř nebe, noc a ledové hvězdy; človíček, jehož duch se soustředí na tento gigantický pohyb a je jím téměř posedlý, je vši tou silou okolo naprosto unešen“* (Deschodt, 2002, s. 13).

V Antoinově životě nesehrál zámek La Mole důležitou roli, o hodně důležitější byl druhý zámek, jímž byl Saint-Maurice-de-Rêmes patřící paní de Tricaud, tetě Antoinovy matky, který se stal se svou zahradou a pozemky nekonečnou inspirací pro dětské hry a lákal k dobrodružným výpravám do okolí. Rodina zde pobývala od jara do

podzimu. Přizemí domu a nákladně zařízené komnaty patřily dospělým a malé děti do nich nesměly vstupovat. „*Saint-Exupéry tak získal pocit, že většina přízemí zámku je zapovězena a obydlena různými typy dospělých, jejichž hlavním úkolem je napomínat, soudit a trestat malé děti.*“ (Webster, 1995, s. 12).

„*V Antoinových vzpomínkách tuto skličující atmosféru po setmění ještě více umocňovaly úzké paprsky světla schodišťových parafinových lamp, vrhající stíny na skrytou chodbu do kaple. Semínka Saint-Exupéryho nesmiřitelnosti s myšlením dospělých tímto vzájemným nepochopením mladých a starších neustále bobtnala*“ (Webster, 1995, s. 12–13).

O děti se starala guvernantka a správce. Pro děti byla rájem půda a zahrada. Na půdě nacházely v odloženém harampádí různé poklady a vymýšlely si jejich historii. Na zahradě chovaly domácí mazlíčky, staraly se o své záhony, čítávaly knihy a malý Antoine zde dělal první pokusy s mechanikou.

Od dětství měl velmi úzký vztah ke své matce. Projevoval jí pozornost a sám ji také od ní vyžadoval. Žádné z dalších jejích dětí jí takovou pozornost neprojevovalo. O děti se staraly guvernantky, které nebyly najaty jen na léto, ale zůstávaly nadlouho a dokázaly si získat dětskou důvěru, lásku a na oplátku v dětech zanechávaly kouzelné vzpomínky (Deschodt, 2002).

Ke vzdělání dětí přispívala i profesorka z Lyonu, která za dětmi dojížděla jednou týdně a paní Sain-Exupéry, která je vyučovala hudbě. „*Kromě houslí, klavíru, divadla a bouřlivého dovádění venku se Antoine oddává poezii. Velice brzy – od svých šesti let – a velice vážně. Uprostřed noci budí matku a sestry a přednáší jim svá díla. Přijímají tyto improvizace s laskavostí až zarážející*“ (Deschodt, 2002, s. 16).

Svůj první školní rok prožil v církevní škole řádu Bratří křesťanských škol v Lyonu, kam nastupuje ve svých devíti letech do čtvrtého ročníku. Následně přechází do jezuitské koleje Panny Marie od Svatého kříže v Le Mans. V Lyonu v té době neexistovala lepší škola, vychodil ji i Antoinův otec. V Le Mans bydleli rodiče Antoinova zemřelého otce. Bydlí u Fernanda de Saint-Exupéry, svého dědečka. „*Jako malý chlapec přijímal Antoine tuto bělovousou postavu jako nezvratnou autoritu a jeho*

dětský úžas nad impozantním patriarchou, sedícím za ohromným psacím stolem, se později objeví v Malém princí, kde Fernand představuje postavu geografa“ (Webster, 1995, s. 30). Antoine do té doby zvyklý na volnost, shovívavost a pozornost, najednou zjistil, že realita života je jiná. V koleji panovala přísná disciplína směřující k potlačení rozdílů a k tomu, aby všichni byli stejní. Antoine nepociťoval radost a necítil se být šťastný. Často psal dopisy mamince, ve kterých projevuje, jak ji má rád. Nebyl dobrým žákem, dnes bychom řekli, že se mu smůla lepila na paty. Jen vzal do ruky pero, inkoust mu pošpinil sešit, při cyklistickém výletě byl poslední. Přesto se spřátelil s chlapci, se kterými vyrážel ve volných chvílích do okolních lesů. Dnes jsou tato místa známá ve světě automobilových závodů jako místo pořádání závodu 24 hodin Le Mans. V roce 1908 se tato místa proslavila ještě jednou událostí. Američan Wilbur Wright zde vydržel dvě a půl hodiny se svým letadlem ve vzduchu, pohyboval se těsně nad vrcholky stromů. Tento výkon vyvolal soupeření nejen mezi letci a konstruktéry, ale i obrovské nadšení u žáků Svatého kříže, školy, kterou navštěvoval i Antoine de Saint-Exupéry (Deschodt, 2002).

Prázdniny pro Antoina v Saint-Maurice jsou protikladem nesympatického světa. Park a zahrada plná květin s omamnou vůní, keřů a stromů ho vrací do vzpomínek na dobu, kdy dětský život nebyl spoután disciplínou a mohla se rozvíjet jeho individualita. Antoine objevoval i okolní přírodu za zdmi parku. Ochlazení v horkém létě mu poskytovala řeka Ain a nedaleko byla i travnatá plocha, která sloužila jako letiště. Antoine jezdil na letiště na kole téměř každý den. Někdy se sourozenci, jindy s matkou. O letadla projevoval velký zájem, sám se hodně ptal mechaniků na řízení letadla, na motory a způsoby pilotování jednotlivých strojů. Sám se toužil s letadlem proletět. Toto přání se mu splnilo uprostřed léta roku 1912 . Zájem o letadla a techniku ho už neopustil.

O dva roky později v roce 1914 vyhrál první cenu za slohovou práci „*Příběh jednoho klobouku*“. Jeho literární pokusy pokračovaly ve vydávání třídního časopisu Echo kvarty. Jeho kamarádi mu pomáhali, ale vyšlo pouze první číslo. Jezuité vydávání zakázali (Valliéres, 2005).

V létě roku 1914 vypukla 1. světová válka a paní Marie de Saint-Exupéry byla vrchní ošetřovatelkou v lazaretu na nádraží v Ambérieu. Antoine přestoupil do nové školy Collège de la Villa Saint-Jean ve Fribourgu ve Švýcarsku, kde setrval v letech 1915–1917. Tak jak neměl rád školu v Le Mans, což se také odráželo i v jeho školních výsledcích, nové prostředí s horskými chatami jej uklidnilo. Vychovatelé a kněží vychovávali spíše svým osobním příkladem než přísností a zákazem. V červnu 1917 odmaturoval a rozhodl se, že zkusí štěstí na Námořní akademii. Připravoval se na přijímací zkoušky v lyceu Svatého Ludvíka. Pokračoval ve psaní dopisů matce a v každém ji prosil, aby mu psala každý den. V červenci roku 1917 zemřel mladší bratr Francois. Smířený se smrtí napsal závěť, kde Antoinovi odkázal parní motor a kolo (Saint-Exupéry de S., 2003). Začíná se zabývat morálkou, navrácí se k víře, ke které byl veden od nejtěplejšího dětství. U přijímací zkoušky na Námořní akademii neuspěl. Není úspěšný ani za rok při novém pokusu o přijetí na tutéž školu. Sám nevěděl, jak se rozhodnout dál. Byl mladý a hledal si své místo v životě. Zapisuje se na Akademii výtvarných umění do ateliéru architektury. Byl mu dopřán čas k přemýšlení o životě.

V osmnácti letech byl uznán schopen vojenské služby. Řady bojujících vojáků nerozšířil, válka skončila. Nejen on, ale i jeho další spolužáci těžce nesli, že nepomohou Francii v bojích. „...stejně jako mnoho mužů jeho věku ho o chloupek minul povolávací rozkaz, a tak musel i on žít s otázkami o svém odloženém nástupu na frontu.“ (Webster, 1995, s. 47). Povolávací rozkaz k nástupu vojenské služby přišel v roce 1921. Nastoupil jako letecký mechanik. Malou Istí získal dostatečnou zkušenost v pilotování civilního letadla, která mu umožnila jako vojínovi stát se vojenským letcem. Byl odvelen do Maroka, kde se dále zdokonaloval. Při svém působení v Maroku byl poněkud zklamán tím, jak vypadala poušť. V jeho představách to byly palmy a oázy, ve skutečnosti viděl písek, štěrk a keře. Tato poušť v něm probouzela stesk po domově v Saint-Maurice (Vallières, 2005). V roce 1923 měl první nehodu. Byl vážně raněn, bolesti ho trápily velmi dlouho. Posléze byl z armády propuštěn.

Ve svých 22 letech se Antoine poprvé zamiloval. Jeho láskou se stala Louise de Vilmorin, básnířka, která si dobyla slávu pro svého ducha. Zasnoubili se, měli již určeno

datum svatby. Antoine nemohl z finančního hlediska nabídnout budoucí partnerce postavení, které by mladé ženě odpovídalo. Ona ke vztahu s Antoinem přistupovala jinak než on. Flirtovala, Antoina nemilovala. Rozešli se, ale jemu v srdci zůstala bolest (Saint-Exupéry, de S., 2003).

V letech 1923 až 1926 pracoval jako úředník. Měl prostor pro literaturu a psaní. V roce 1926 nastoupil k Francouzské letecké společnosti. Létal vyhlídkové lety nad Paříží. V červenci téhož roku zemřela jeho sestra Marie-Madeleine. Antoina tato smrt zasáhla a cítil se velmi osamocen. U společnosti Latécoère dělal Antoine pilota letadla, které zajišťovalo poštovní linku. Antoine našel sám sebe a také se zdokonalil. Po roce létání se stal velitelem základny v Cap Juby v Mauretánii. Sám o této době říkal, že vykonával povolání letce, průzkumníka a vyslance (Vallières, 2005).

Jeho úkolem bylo navázat kontakt s kmeny vzbouřenců, jež napadaly letadla, piloty braly do zajetí a požadovaly výkupné. Antoine byl úspěšný. Nejdříve si získal pozornost dětí a následně dospělých. Aby se s nimi mohl více sblížit, začal se učit arabsky. Jeho ubytování bylo jednoduché a skromné. S maurskými veliteli popíjel čaj ve stanu na vzbouřeneckém území. Společnost mu dělali gazely, chameleóni a jakkoli se cítil být sám, zároveň se cítil být šťasten. Byl vzdálen nicotnosti, kterou jinde pociťoval (Vallières, 2005).

V dopise mamince v roce 1927 z Juby píše: *„Drahá mamičko, žiji úplně jako mnich. V nejzapadlejších koutě celé Afriky, přímo na španělské Sahaře. Na pláži je pevnost a o ni se opírá náš barák. A pak už stovky kilometrů vůbec nic. Moře nás za přílivu úplně omývá, a když se v noci opřu o okénko zamřížované jako ve vězení – jsme zde na nepodrobeném území – moře je pode mnou tak blízko, jako bych byl v člunu. A celou noc bije o mou stěnu. Na druhé straně je poušť. Je to naprosté oproštění ode všeho. Postelí je jediná deska a ubohý slamník, pak je tu ještě umyvadlo a džbán na vodu“* (Saint-Exupéry, de M., 1995, s. 125). Tam, na poušti, začal psát knihu *Kurýr na jih*, která vyšla v červenci roku 1929.

V září 1929 byl převelen do Buenos Aires jako ředitel dopravní společnosti Latécoère v Argentině. V náročných podmínkách, které představovalo pohoří Andy, se

Antoine zdokonaloval a překonal sám sebe. Setkává se zde s Henrim Guillaumetem (legendárním jezdce Aéropostale) a s Mermozem. Guillaumet se stává jedním z jeho nejlepších přátel. Ve svém díle *Země lidí* popisuje, jak Guillaumet v zimě po havárii v Andách byl statečný, když šel pěšky od havarovaného letadla tak dlouho, až potkal venkovskou ženu, která mu pomohla. Pro Antoina to byl obraz statečnosti a síly člověka. Dne 7. dubna 1930 se Saint-Exupéry stává rytířem Řádu čestné legie i za služby poskytnuté Cape Juby (Le site officiel A. de Saint-Exupéry, 2011).

V roce 1931 Exupéry před odchodem z Argentiny poznal svou budoucí manželku Consuelu Suncin de Sandoval. Ve Francii téhož roku se s ní oženil. Tímto sňatkem porušil tradici rodiny. Na konci roku 1931 vychází jeho další román *Noční let*. Kritika jej přijala velmi dobře a byla mu udělena literární cena Prix Femina (Saint-Exupéry, de C., 2002).

Antoine neměl stálou práci, jako letec přijímal zaměstnání na zemi, dělal pokusy o překonání vzdáleností, psal do novin a časopisů. Při prvním pokusu o dálkový let v roce 1935 ztroskotal s mechanikem Prévotem v poušti v Libyi (Saint-Exupéry, de M., 1995).

V roce 1939, na počátku druhé světové války, je Antoine povolán zpět do armády. Je přidělen k jednotce, která prováděla nácviky bombardování, ale Antoine chtěl ke stíhací jednotce. Sám však věděl, že je to téměř nemožné. Jednak přesáhl věkovou hranici a dále i kvůli zdravotnímu stavu, který byl ovlivněn jeho leteckými nehodami. Antoine nesl špatně skutečnost, že nemůže pomáhat v bojích. Webster (1995) popisuje, jak Exupéry pohrdá lživým systémem: „*Nedá se tu dýchat. O těchto událostech toho ještě chci tolik říci. Mohu to udělat jako voják, ale ne jako turista.*“ Nedosáhl přidělení ke stíhací letce, ale převedli ho k průzkumné skupině. Mezi letci našel kamarády jako na poštovních linkách (Saint-Exupéry, de M., 1995, s. 53).

Exupéry těžce nesl válku, ale větší zklamání pro něho byl přístup odpovědných lidí ve vládě a na vedoucích místech. Podle Exupéryho nebyla příprava na nadcházející válečnou situaci dostatečná. Navštívil i samotného předsedu vlády. Všechny oběti byly marné. V červnu 1940 maršál Pétain podepsal příměří. Jen Exupéryho letka ztratila

sedmnáct posádek z třiatvaceti. V červenci téhož roku byl demobilizován. V listopadu odjel do Ameriky. Doba od června do rozhodnutí, že odjede do Ameriky, byla pro Exupéryho velmi náročná. Cítil, že by bylo zapotřebí zůstat a pomoci své vlasti, ale současně cítil beznaději. Ze dvou věcí, které Exupéry uměl – pilotování a psaní – nesměl dělat ani jedno. Létat již nesměl a v obsazené Francii byla zaváděna cenzura. V Americe bude moci alespoň psát. Román *Země lidí* tam měl obrovský úspěch a autor měl tak zajištěn i dostatek peněz pro svůj život. V listopadu 1941 za ním přijela i jeho žena Consuela. V Americe Saint-Exupéry pobýval do dubna 1943, kdy odcestoval s americkou armádou do severní Afriky. Dostává se tak ke své původní posádce 2/33. Po neúspěšném přistání již nemůže létat a odjíždí do Alžíru. V květnu následujícího roku mu bylo povoleno uskutečnit pět průzkumných letů. S radostí se vracel ke své skupině, která se přemístila na Sardinii a následně na Korsiku (Saint-Exupéry, de M., 1995).

31. července 1944 Antoine de Saint-Exupéry odstartoval s letadlem k poslednímu letu. Z průzkumného letu nad jižní Francií se však nevrátil. Celá léta po jeho smrti docházelo pouze k dohadům, jak Saint-Exupéry zemřel a zda vůbec. Objevily se názory, že se zřítíl v Alpách, že byl sestřelen německými stíhačkami a spadl do Středozemního moře; jedna z teorií dokonce spekulovala o tom, že spáchal sebevraždu. V roce 1998 rybář Jean-Claude Bianco zachytil do své sítě náramek se jménem Antoina de Saint-Exupéryho. V blízkosti ostrova Rion se v letech 2000–03 našly zbytky vraku letadla, které bylo podle čísel na trupu identifikováno jako letadlo Saint-Exupéryho (*Le petit Prince*, 2011).

K nejznámějším dílům A. de Saint-Exupéryho patří *Kurýr na jih* (*Courrier Sud*, 1929)¹, *Noční let* (*Vol de nuit*, 1931), *Země lidí* (*Terre des hommes*, 1939), *Válečný pilot* (*Pilote de guerre*, 1942), *Malý princ* (*Le petit prince*, 1943), *Dopis rukojmímu* (*Lettre á un otage*, 1944) a *Citadela* (*Citadelle*, 1948).

1 V závorce za českým názvem je uveden název díla v originále a rok prvního vydání.

1.2. Malý princ (Le petit prince, 1943)

Malý princ je bezkonkurenčně nejznámější a nejoblíbenější z děl Antoina de Saint-Exupéryho: „...strom, který zastíní les...“ (Perrier, 2009). Autor se inspiroval vlastním dobrodružstvím, které prožil s přítelem Prévotem, když havarovali na Saahaře. Přistání sice přežili, ale hrozila jim brzká smrt dehydratací. Začátek „*Malého prince*“ je zčásti odkazem na tuto zkušenost. Dílo publikoval poprvé Reynal & Hitchcock v New Yorku v roce 1943, ve Francii bylo vydáno až v roce 1946. Exupéry jej počal psát v létě 1942 a knihu i sám ilustroval. Dílo zrálo v průběhu psaní, několikrát bylo opravováno. Jsou známy nejméně čtyři rukopisy Malého prince (Perrier, 2009). Do dnešní doby bylo přeloženo do 250 jazyků a dialektů, bylo využito jako předloha k muzikálu, animovanému seriálu, divadelní hře, loutkovému divadlu i baletu. Malý princ je některými autory označován za pohádkovou fantazii. Jung (2008) ji nazývá dokonce kosmickou pohádkou. Dílo není určeno pouze dětem, ale své si v ní najdou i ostatní generace. Celý děj se odehrává v poušti na Zemi a na různých planetkách, je ve své podstatě jednoduchý, ale každá z kapitol nese v sobě nějaké tajemství, které se na jejím konci vysvětlí. Tím tajemstvím je podstata života. Na jednotlivých postavách Exupéry pomocí alegorie ukazuje negativa lidských povah. Postava letce je Exupéry sám jako dospělý, postava malého prince je Exupéry v dětství a dítě ukryté v něm. Děťství pro Antoina představovalo životní etapu, ke které se v dospělosti ve vzpomínkách navracel a hledal v něm útěchu v těžkých chvílích. Postava malého prince je smutná, ale putováním po planetách získává poučení o důležitých věcech. I letec, který si v prvních kapitolách hledí hlavně svého stroje, prochází změnou, v postavu citlivou a vnímavou k pocitům druhých.

1.2.1 Rozbor jednotlivých kapitol knihy Malý princ

Ve vydání, které jsem pro potřebu zpracování diplomové práce použila z roku 2005, jsou kapitoly značeny římskou číslicí. V celé knize je 27 kapitol. V následném rozboru jednotlivých kapitol patří první odstavec obsahovému rozboru, druhý odstavec významovému rozboru.

Kapitola I.

„Dospělí sami nikdy nic nechápou a děti to hrozně unavuje, stále a stále jim něco vysvětlovat“ (s. 10)².

Antoine de Saint-Exupéry se v této kapitole vrací do doby svého dětství. Vzpomíná na kresbu v knížce, jak hroznýš polyká šelmu. Přemýšlí o životě v džungli a namaluje kresbu. Ptá se dospělých, zda mají z obrázku strach. Dospělí mu odpoví, že klobouk jim strach nenahání. Malý Antoine však namaloval, jak hroznýš snědl slona. Chtěl dospělým kresbu ještě více přiblížit, a tak na druhém obrázku namaloval i vnitřek hroznýše a v něm slona. U dospělých se kreslení slonů v hrozných nesetkalo s kladnou odezvou, ba naopak. Poradili Antoinovi, aby se zajímal o něco důležitějšího. Musel si tedy vybrat jiné povolání, než je malíř, stal se letcem. Svůj první obrázek slona v hrozněši nosil u sebe a občas se ptal lidí, se kterými se v životě potkal, co to je. Odpověď byla stejná – klobouk. S takovým nechápavým člověkem Antoine nemluvil o věcech pro něj důležitých (prales, zvířata, hvězdy), ale o věcech, které byly pro toho, s kým se potkal, důležité.

Rozdílný pohled na realitu očima dítěte a dospělých. V této kapitole je pro malého Antoina důležitý obrázek, v němž vyjádřil svoji představu hrozněši pojídajícího slona. Dospělí, kterým je obrázek předložen, uzavření ve svém světě, nechápou dětský pohled, nemá tolik důležitosti jako jejich pohled. *„Vnitřní dítě v nás je pohřbeno pod nánosem věcných nutností a rozumu. Jsme mrtví zaživa“ (Jung, 2008, s. 16).* Dospělí dokáží v dítěti zničit vše ještě dříve, než jeho opravdový život začal (Drewermann,

² Číslo stránky, kde se uvedená citace nachází v daném vydání.

1996).

Kapitola II

„*Prosím pěkně... nakresli mi beránka...*“ (s. 12)

Letci se v poušti porouchá letadlo, a protože nemá s sebou mechanika, pouští se do opravy sám. Při večerním odpočinku ho malý neznámý človíček požádal o nakreslení beránka. Byl to malý princ. Pilot byl ohromen, protože nechápal, kde se v takové pustině mohl objevit. Ptal se človíčka, kde se tam vzal, ale ten trval stále na své prosbě. Pilot se tedy pokouší namalovat beránka, ale malý princ není spokojen. Po třech pokusech, aby se mohl pilot opět věnovat opravě letadla, spěšně nakreslil bedýnku a princovi řekl, že beránek je uvnitř. Malý princ byl s tímto obrázkem spokojen.

Jung (2008) přirovnává ztroskotání letce v poušti k životní krizi. Stejně tak, jak byl letec osamocen v poušti, jsme i my v krizích osamoceni. Krize je výzva pro další život. Jejím překonáním se stáváme silnějšími, odolnějšími, rozumnějšími. Krizí zrajeme jak ovoce na stromě. „*Jsmo letci plující vzduchem svobody. Tu a tam nám dojde kyslík, my se zřítíme a ocitneme se na písčité půdě své existence. Rozdrolí se dospělácká fasáda a objeví se dítě v nás. Dítě úzkostné i královské. Malý princ. Malá princezna. Mám-li odvahu, rozmlouvám s nimi, abych se vyznal v sobě samém*“ (Jung, 2008, s. 22).

Kapitola III

„*Když jde člověk stále rovně, daleko nedojde...*“ (s. 18)

V kapitole se hlavní postavy poznávají navzájem. Kladou si otázky odkud přicházejí, kde mají své domovy. Letec poznává, že malý princ přichází z jiné planety, která je moc malá. Vrací se ke kresbě beránka v bedýnce. Letcův návrh, že přikreslí kolík a provázek, aby nemohl beránek utéct, malého prince zarazil. Odpověděl mu, že beránek nemá kam odejít, protože jeho planetka je malá.

Postupné seznamování Exupéryho s vnitřním dítětem. Důležitost ještě dospěláckého vnímání světa se střetává s důležitostmi dětského světa. Projeví se letcova ješitnost: „*Chci, aby se mé nehody braly vážně.*“ Ale malý princ nemyslí na sebe, myslí

na růži. „Dobře, že jsi mi dal tu bedýnku, v noci to bude jeho domeček.“ (Exupéry, 2005, s. 17).

Kapitola IV

„A ten malý princ potřeboval přítele...“ (s. 21)

Letec se dozví, že pravděpodobně malý princ přichází z planety B 612, kterou již jednou viděl dalekohledem turecký hvězdář, informoval o objevu na Mezinárodním astronomickém kongresu, ale nikdo mu nevěřil, protože na evropské poměry se jinak oblékal. Důležitost informací pro děti a pro dospělé je rozdílná. Letec, vypravěč se přiznává, že měl přítele, který odešel. Popisuje ho zde, aby na něho nezapomněl a aby se nestal dospělým, který se zajímá pouze o číslice, koupí si barvy a tužky a vrací se ke kreslení.

Skořápka je pro mnoho lidí důležitější než to, co je ukryto pod ní. „Podal tehdy o svém objevu obsáhlý výklad s ukázkami na Mezinárodním astronomickém kongresu. Ale nikdo mu nevěřil, protože byl nezvykle oblečen.“ (Exupéry, 2005, s. 19).

Kapitola V

„A pustíme-li se do baobabů příliš pozdě, už nikdy se ho nezbavíme. Zaroste celou planetu. Provrtá ji svými kořeny. A je-li planeta příliš malá a baobabů příliš mnoho, roztrhnou ji.“ (s. 24)

Letec se seznámí s problémem, které pro malého prince představují baobaby. Malý princ vysvětlí svému velkému příteli, že se musí o svou planetu každý den starat, aby ji baobaby a sopky nezničily. Vytrhává malé rostlinky hned, jak je rozliší od růží. Malý princ si je vědom nutnosti kázně ve vytrhávání baobabů.

Baobaby jsou alegorií pro vše, čeho je moc. Dobra a zla, dne i noci, lásky a sobeckosti, tepla a zimy. Jako den a noc, rub a líc je svět tvořen protichůdnostmi a jen pečlivost a odpovědnost vede k tomu, že je udržována křehká rovnováha v běhu života na Zemi. I člověk se může stát baobabem. „Baobaby jsou takové: ničí planetu štěstí, prostoupí svými kořeny dětský svět a rozryjí svět snů, ano, rozežerou nenasytými

chapadly svých myšlenkových drah každou posvátnou půdu, ze které by mohla vyrůst krásná růže.“ (Drewermann, 1996, s. 7). Odpovědnost za svoji planetu vedla malého prince k tomu, aby nenechal baobaby přerůst.

Kapitola VI

„Víš..., když je člověku smutno, má rád západy slunce...“ (s. 27)

Malý princ se svěřil letci, že má rád západy slunce a chce se hned jít na západ slunce podívat. Letec mu vysvětlí, že musí počkat, až bude slunce zapadat, že ho neuvidí ve chvíli, kdy se jim zachce. Malý princ si uvědomí, že není na své planetě, kde se chodí dívat na západ slunce, když mu je smutno.

Západ slunce symbolizuje konec dne, ale zároveň počátek očekávání nového dne, který je zahalen závojem tajemství. Nikdy nevíme, co nám nový den přinese.

Kapitola VII

„Na jedné hvězdě, na planetě, na té mé, na Zemi, bylo nutno utěšit malého prince.“ (s. 30)

Malý princ s letcem vede hovor o důležitosti trnů na květinách. Letec současně pracuje na opravě motoru a moc se hovoru s malým princem nevěnuje. Proto mu ledabyly odpoví na otázku, proč mají květiny trny. Odpověď, že trny jsou od květin zlomyslnost, rozhoří malého prince, ale ten se s takovou odpovědí nesmíří a chce dále letci vysvětlovat podstatu trnů na rostlinách. Letec nevidí v tématu hovoru nic důležitého a také to malému princovi řekne. Ten se rozzlobí tak, že nakonec propukne v pláč. V tu chvíli si letec uvědomí, že se zachoval k malému princovi nehezky a chce ho uchlácholit.

Láska jako cit může člověka srazit na kolena nebo jej učinit lepším. *„Láska a trápení patří neodlučně k sobě, jak se zpívá v milostných písních vrcholného středověku. Ještě je v lásce nezkušený“* (Jung, 2008, s. 31).

Kapitola VIII

„Měl jsem ji posuzovat podle jednání, ne podle slov.“ (s. 35)

V této kapitole se malý princ setkává s květinou odlišnou od těch, co na jeho planetě rostou běžně. Už než vykvetla, tušil malý princ, že bude jiná. Jeho květiny vykvetly během jednoho dne, večer uvadaly. Nová květinka se připravovala dlouho než ze semínka vyrostla a vykvetla. Malý princ po celou tu dobu o ni pečoval. Jeden den po východu slunce se ukázala v plné kráse. Malý princ se její kráse obdivoval a dělal vše, co si květina přála, ale poznal, že jí chybí skromnost a je marnivá. Nelíbila se mu její slova, která bral vážně, cítil se z toho nešťastný a raději odešel. Vypráví celý děj letci a sám si uvědomí, že květinu ne zcela správně pochopil.

Odlišnost nám nedává právo povyšovat se nad ostatní a posuzujeme-li druhého jen podle jeho slov, můžeme se v něm mýlit.

Kapitola IX

„Ráno před odchodem dal planetu pěkně do pořádku.“ (s. 36)

Malý princ chce odejít ze své planety. Uklidil celou planetku, vymetl sopky, dvě byly ještě v činnosti a jedna už byla vyhaslá. Vytrhl výhonky baobabů a zalil naposledy pyšnou květinu. Bylo mu z ní smutno. Ale i květina byla smutná, že malý princ odchází. Její pýcha ji nedovolila ukázat své city, a tak popřála alespoň princovi hodně štěstí.

Malý princ se nevyzná v chování své růže. Odchází. Odstup od problému nám dává šanci nového pohledu na danou věc.

Kapitola X

„Nevěděl, že králové vidí svět velice zjednodušený.“ (s. 39)

Princova planetka byla v oblasti asteroidů, které neměly jméno a byly označeny čísly. Malý princ se vydal na cestu po asteroidech. Na prvním žil král. Všechny považoval za poddané, stejně jako malého prince. Byl unavený z cesty, ale neměl si kam sednout, králova planetka byla malá a celou ji zabíral králův hermelín. Král byl pyšný, že může někomu kralovat a dával malému princovi otázky, rozkazy, příkazy. Malý princ se

ale podívoval, komu může král vládnout, když je jeho planetka malá. Protože byl král pyšný, řekl, že všemu. Malý princ byl oslněn tou mocí a požádal krále, zda by mohl vidět západ slunce. Král mu vysvětlil, protože byl přece jen trochu dobrák, že je třeba dávat rozumné rozkazy a princův západ slunce bude večer a pak že uvidí, jak se jeho rozkazy plní. Malý princ chce už odejít, ale král ho nechce pustit a nabízí mu, že bude ministrem spravedlnosti. Malý princ neví, koho bude soudit, ale král mu pověděl, že má na planetě jednu krysou, kterou princ odsoudí a znovu jí dá milost. Malý princ odchází na další cestu a navrhne králi, který jej nechce nechat jít, aby vydal rozkaz k jeho odchodu. Král mlčel, ale pak jmenoval malého prince svým vyslancem.

Vlastností krále je panovačnost, která je člověku špatným rádčem. *„Vždyť všechno běží svou cestou i bez něj. On si jen tuto myšlenku nedokáže připustit. Je velikášský a myslí si, že může rozkazovat celému vesmíru i hvězdám“* (Jung, 2008, s. 35). *„Setkání s nekontrolovanou mocí může být životu nebezpečné, ať je v nitru člověka, nebo si ji osobují instance nad nimi.“* (Jung, 2008, s. 38).

Kapitola XI

„Domýšlivci slyší pouze chválu.“ (s. 44)

Na druhé planetě se malý princ setká s člověkem, který chtěl, aby se mu všichni obdivovali, byl to domýšlivec. Nikdo však na jeho planetě nebyl. Řekl tedy malému princ, aby zatleskal. Ten zatleskal a domýšlivec smekl klobouk a skromně pozdravil, malý princ mu zase zatleskal a vše se opakovalo. Domýšlivec byl spokojen, že je obdivován, ale malý princ ho nechápal a odešel na další cestu.

Domýšlivec ve snaze být obdivován, stává se loutkou své marnivosti. Lidé typu domýšlivce si falešně uvědomují svoji hodnotu skrze ostatní lidi.

Kapitola XII

„Piji, ...abych zapomněl, ...že se stydím, ...že piji.“ (s. 46)

Návštěva na další planetě byla krátká. Malý princ na ní potká člověka sedícího u prázdných a plných lahví a na otázku, co tam dělá, se dozví, že pije, aby zapomněl, že

se stydí za to, že pije. Malý princ odešel s myšlenkou, že dospělí jsou moc a moc zvláštní.

Bludný kruh závislého člověka a není to vždy jen alkohol. Nedostatek síly a vůle k vystoupení ze stále opakujícího se pocitu viny, studu a zapomnění.

Kapitola XIII

„Patří-li mi hedvábný šátek, mohu si ho dát na krk a odnést si ho... Ale ty nemůžeš utrhnout hvězdy.“ (s. 50)

Čtvrtou planetu, kterou malý princ navštívil při své cestě po asteroidech, obýval byznysmen. Člověk, který stále jen vše počítal. Na princovu otázku, co že počítá, odpověděl, že hvězdy na obloze a že je vážný člověk, který nemá na nic jiného čas. Malý princ nevěděl, k čemu jsou pro byznysmena dobré hvězdy, a tak se zeptal. Ten jen odpověděl, že mu hvězdy patří. Malý princ si uvědomil, jak je pro svoji planetu prospěšný, když se stará o to, co vlastní. Byznysmen svým hvězdám nijak prospěšný nebyl. Princovy představy o vážných věcech byly odlišné od představ dospělých. Dospělí jsou pro malého prince stále podivní.

Poznáváme další závislost. Na práci, vlastnictví a penězích. V srdci byznysmena není místo na nic jiného. Vlastní hvězdy, ale nemůže si jich nijak užít. Místo toho, aby žil pro smysl života samotného, povýšil nad smysl života vlastnictví.

Kapitola XIV

„Příkaz je příkaz.“ (s. 52)

Pátá planeta byla ze všech nejmenší. Vešla se sem lampa a lampář. Člověk, který lampu večer rozsvěcí a ráno zhasíná. Kdysi dostal lampář příkaz, že večer lampu rozsvítí a ráno zhasne. Ten příkaz byl již velmi starý a podmínky k jeho vykonávání se změnilly. Planetka se otáčí rychleji a lampář stále rozsvěcí a zhasíná a nemá čas na odpočinek a spánek. Malý princ mu poradí, jak si prodloužit den, ale lampáři řešení nevyhovuje. Malému princovi se líbilo, jak byl lampář věrný svému příkazu, ale nakonec ho litoval.

Jung (2008) popisuje postavu lampáře jako neurotického člověka uzavřeného ve svém nešťastném životě, který je vyplněn pouze příkazem zhasnout a rozsvítit lampu. Lampář si neklade otázku po smyslu vykonávané práce, kterou nemá ani rád. Nic se nezmění, pokud lampář sám nenajde odvalu chtít tento způsob života změnit. *„Právě destruktivní ideály z minulosti a příkazy, které se staly nepravdami, jsou tím, co mi nejvíce brání žít svůj život.“* (s. 66)

Kapitola XV

„Zeměpisec je příliš důležitý, než aby se mohl toulat....“ (s. 56)

Šestá planeta, kterou malý princ navštívil, byla větší než ostatní. Bydlel na ní zeměpisec. Zapisoval moře, veletoky, hory, města a pouště, které objevili badatelé. Malému princovi vysvětlil, jaký je rozdíl mezi zeměpiscem a badatelem. Zeměpisec popíše, co badatelé objeví. Sám zeměpisec nemá čas nikde se toulat. Badatel nejdříve musí donést důkaz o svém objevu a pak teprve jeho objev zeměpisec zapíše. Zeměpisec chtěl i po malém princovi, aby mu pověděl o své planetě. Malý princ mu řekl, že má doma tři sopky, dvě z nich jsou v činnosti a jedna je už vyhaslá a také má květinu. Květinu zeměpisec nezajímala, řekl malému princovi, že je pomíjivá. Princ však nevěděl, co znamená pomíjivá. Zeměpisec mu vysvětlil, že to znamená hrozící blízký zánik. Malý princ se začal o svoji růži bát. Zeměpisec mu doporučil navštívit jako další planetu Zemi.

Zeměpisec mluví jen o důkazech objevů, ale věci samotné mu jsou lhostejné. *Poznáváme zde dvojí tvář vědy. „Život a zkušenosti získané životem jsou pro takového vědce nejen nepodstatné, ale dokonce podezřelé.“* (Jung, 2008, s. 70).

Kapitola XVI

„Země není jen tak ledajaká planeta!“ (s. 60)

Malý princ navštívil tedy Zemi. Nebyla to jen tak nějaká planeta, protože na ní žily 2 miliardy lidí a mezi nimi 111 králů, 7 tisíc zeměpisců, 900 tisíc byznysmenů, 7 a půl milionů opinců a 311 milionů domýšlivců. Před zavedením elektřiny pracovala

na Zemi celá armáda lampářů, tak je Země obrovská.

Jen velikost planety a na ní obrovské množství lidí nám nezaručí, že nám bude na Zemi dobře.

Kapitola XVII

„Osamělí jsme i mezi lidmi,...“ (s. 62)

Na Zemi nevěděl malý princ, kde je a tu si všiml pohybu v písku. Pozdravil a ptal se, kde je. Ten pohybující se proužek byl had, který řekl malému princovi, že je v Africe na poušti. Malý princ se podívoval, že nevidí žádné lidi. Pak si prohlédl hada, protože takové zvíře neznal. Had neměl nohy, ruce, a tak nepřipadal malému princovi nijak mocný. Had mu předvedl stočením kolem jeho nožky, že žádné nohy nepotřebuje a řekl mu, že až se mu bude stýskat po jeho planetě, že malému princovi může pomoci.

Nemusíme stát na písčité poušti, abychom se cítili sami. Izolování, bez kontaktu s dalšími lidmi, kteří jsou nám duševně blízcí. Samotu a osamělost můžeme cítit i uprostřed davu lidí.

Kapitola XVIII

„Nemají kořeny a to jim velice vadí.“ (s. 65)

Malý princ přešel poušť. Setkal se s květinou, které se zeptal, kde jsou lidé. Podle ní, protože lidé nemají kořeny, je vítr odvál a kdo ví, kde jsou. Rozloučili se a malý princ putoval dál.

Význam kořenů pro člověka je v pevnosti. Kořeny mohou být víra v nás, která nám dává pevný bod v našich životech. Při řešení problémů nám pomáhají v rozhodování.

Kapitola XIX

„Buďme přátelé, jsem tak sám.“ (s. 66)

Malý princ vystoupil na vysokou horu. Myslel si, že z ní uvidí celou Zemi a všechny lidi. Zavolal pozdrav a hory mu jej vracely ozvěnou zpět. Chtěl se spřátelit,

ale hory mu opět odpověděly ozvěnou. Malý princ si pomyslel, že je to zvláštní planeta, kde lidé opakují, co slyšeli. Malý princ si vzpomněl na svoji květinu.

Jako ozvěna vracejí se nám v životě naše slova a činy. Kdo neslyší, ten ani neodpoví na naše otázky.

Kapitola XX

„Všechny cesty vedou k lidem.“ (s. 67)

Malý princ se na svém dalším putování setká se zahradou plnou květin, které se podobají jeho květině a on se doví, že jsou to růže. Vzpomene si na svou pyšnou květinu, která mu řekla, že je jediná ve vesmíru a cítí se být zklamán. Jeho růže a tři sopky jej dělaly bohatým. Viděl, že tomu tak není, a plakal.

Je otřesena jistota, kterou dávala malému princovi domnělá jedinečnost jeho růže, protože na ní viděl jen vnější vlastnost.

Kapitola XXI

„...správně vidíme jen srdcem. Co je důležité, je očím neviditelné.“ (s. 74)

Malý princ se setkává s liškou. Chce si s ní hrát, ale liška nemůže, není ochočená. Malý princ neví, co znamená ochočit. Liška mu význam vysvětlí na vztahu jich dvou. Doteď se neznali a byli jedni z mnoha na světě. Ochočí-li si malý princ lišku, bude ona jediná pro něj a on jediný pro ni. Budou přátelé. Tu si vzpomene na svou růži a pomyslí si, že si jej ochočila. Liška pokračuje ve vysvětlování přirovnáním barvou jeho vlasů ve zlátnoucí barvu obilí na poli, které jí ho bude připomínat. Když budou přátelé, i jeho kroky budou lišce milé, ne jako kroky lovců, před kterými utíká do bezpečí. A tak si malý princ lišku podle jejích rad ochočil a měl přítele. Věděl, že to není na dlouho, že zase odejde. Liška si toho byla vědoma, bude na něho vzpomínat. Před odchodem se ještě malý princ podívá na radu lišky na růže. Pochopí, proč je jeho růže jediná na světě. Liška prozradí malému princovi chystajícímu se na další cestu tajemství. Jsme zodpovědni za to, co jsme k sobě připoutali. A ještě to, že je očím neviditelné, co je důležité. Správně vidíme jen srdcem. Malý princ si vše opakoval, aby

na nic nezapomněl.

Přátelství vzniká pomalu, postupně. Sílí vzájemným poznáváním se, touhou dozvědět se více. Čím více se poznáváme, stáváme se pro druhého důležitými. „*Čím déle trvá toto vzájemné hledání, toto ochočování druhého, tato zrající důvěrnost lásky, tím úžeji propojí a spojí vzpomínka na společné zážitky a poezie něhy všechny věci s postavou a bytostí druhého*“ (Drewermann, 1996, s. 40).

Kapitola XXII

„*Jedině děti vědí, co hledají.*“ (s. 76)

Malý princ se setká s výhybkářem. Pozdraví se a malého prince zajímá, co výhybkář dělá. Ten mu vysvětlí, jak třídí cestující, vypravuje vlaky a lidé jsou v nich odvázeni do všech stran. Malý princ si s výhybkářem povídají o tom, co ti spěchající lidé hledají, a kolem nich stále jezdí sem a tam vlaky.

Technika nám pomáhá, ale zároveň nás ničí. Podle Junga (2008) nám Saint-Exupéry říká, že pokud si uděláme pro sebe více času, vstoupíme opět do krajiny dětství a zbavíme se představy o naší nepostradatelnosti. Jsme odtrženi od přirozených životních rytmtů.

Kapitola XXIII

„*...šel bych docela pomaloučku ke studánce...*“ (s. 77)

Setkání s obchodníkem bylo krátké. Obchodník obchodoval s pilulkami, které zaháněly žízeň a ušetřily tím padesát tři minuty času týdně. Na otázku, co lidé udělají s tím ušetřeným časem, odpověděl, co kdo chce. Malý princ se zamyslel a hned věděl, co by udělal s ušetřeným časem on. Šel by ke studánce.

Spěcháme, šetříme čas, ale kdo z nás tento ušetřený čas využije ke svému pravému smysluplnému obohacení. „*...když přestanu stavět chrám, který je lodí kamsi směřující, když přestanu zkrášlovat báseň, rozechvívající lidská srdce, ušetřeného času budu pak muset použít zase především k tomu, abych lidské plemeno zušlechtil, a ne vykrmil. A začnu tedy vymýšlet básně a chrámy*“ (Saint-Exupéry, 2008, s. 38).

Kapitola XXIV

„Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu...“ (s. 79)

Již osm dní spravoval letec své porouchané letadlo. Dopil vodu, kterou měl s sebou a věděl, pokud nenajdou studnu, umřou žízni oba dva. Letec i malý princ. Šli spolu hledat studnu v poušti. Malý princ se posadil, aby si odpočinul, byl unavený. Letec si sedl vedle něj. Povídali si o věcech, které jsou jedinečné na světě, o jejich tajemstvích. Hvězdy jsou krásné, protože je na nich někde květina, starý dům měl kouzlo, protože schovával poklad. Letec vzal malého prince do náručí, malý princ usínal. V náručí si ho prohlížel a uvědomil si, že to, co je uvnitř, je velmi křehké a musí se chránit. S úsvitem objevil letec studnu.

Cesta ke studni je důležitá v tom, že cestou musíme překonávat překážky a tím se stáváme moudřejšími. Poušť je místem uzdravení a opakem povrchního a konzumního světa (Drewermann, 1996).

Kapitola XXV

„Ale oči jsou slepé. Musíme hledat srdcem.“ (s. 82)

Nalezená studna byla jako venkovská. Z kamení, s vědrem, provazem a rumpálem. Malý princ přirovnal vytahování vody k probouzení studny a jejímu zpěvu. Pro malého prince byla tato činnost těžká, a tak letec vodu ve vědru vytáhl na její okraj. Malý princ se napil. Napil se i letec. Malý princ se vrátil ke kresbě beránka a požádal o náhubek pro něj. Měl strach o svou růži. Letec vyndal svůj náčrtník a malý princ se podíval na kresby, ke každé něco přirovnal. Špičaté uši lišky jsou prý jako rohy, baobaby jako hlávky zelí. Nakreslil náhubek pro beránka, jak si malý princ přál. Letec se vrací ke svému stroji a domluví se, že se sejdou druhý den večer.

Nalezení pramenu, studny v poušti lidského života je dar života samotného. S jeho překážkami, poznáními, láskami, úspěchy i neúspěchy, radostmi i bolestmi. Nestačí jen vodu pít, je třeba se zajímat o smysl vody. Smyslem vody je dar života.

Kapitola XXVI

„Ty budeš mít hvězdy, které se umějí smát!“ (s. 89)

Letci se podařilo opravit svůj stroj. Jde na setkání s malým princem jak se předešlý den domluvili. Už z dálky ho vidí sedět na zídce a slyší, jak s někým mluví. Z bližší vzdálenosti pozná, že ten, kdo mluví s malým princem, je had a hned jej odežene. Letec si s malým princem povídali o hvězdách, o vodě, o strachu, o návratu domů a o květinách. Večer malý princ odešel na smluvenou schůzku s hadem. Letec jej ještě stihl dohonit na cestě a přestože malý princ nechce, doprovází jej na poslední cestě. Poslední kousek cesty jde malý princ sám. Had uštkl malého prince a ten klesl na zem do písku. Malý princ se navrácí ke své růži.

Setkání se smrtí. Událost, o které víme, že stoprocentně přijde. Jen nevíme kdy. Smrt patří k životu jako den k noci. Nic z toho, co zemřelo, neztrácíme, ale nosíme ve své paměti a ve svém srdci jako vzpomínku, jako světélko. *„Miliardy a miliardy bytostí nám připravovaly cestu a pak zemřely - v jistém smyslu pro nás. I my zemřeme, aby jiní mohli žít“* (Jung, 2008, s. 110).

Kapitola XXVII

„Rád naslouchám za noci hvězdám.“ (s. 93)

Letec se šťastně navrátil mezi své kamarády, ale příběh, který prožil v poušti, nikomu nevyprávěl. Uvědomil si, jak vzpomínal na chvíle ve společnosti malého prince, že k namalovanému náhubku zapomněl dokreslit řemínek k připnutí náhubku na beránka. Přemýšlel, co a jak by se mohlo na princově planetě květině přihodit. Spásl nebo nespásl beránek malému princovi květinu?

Letec se navrácí zpět do dospělosti a na dítě uvnitř sama sebe mu zbývá vzpomínka.

1.3 Etika

Jan Sokol v *Slovníku filozofických pojmů* (2004) vysvětluje etiku jako „... filozofickou nauku o správném jednání. Na rozdíl od morálky, která je blíže konkrétním pravidlům, snaží se etika najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, případně je zdůvodnit“ (s. 291).

Jankovský (2003) definuje etiku jako filozofickou vědu zabývající se správným způsobem života, vycházející z racionálních přístupů a snažící se nalézt a popřípadě následně i zdůvodnit společné a obecné základy, na kterých morálka stojí. Podle toho lze říci, že je etika teorií morálky.

Slovo etika je odvozeno z řeckého ethos znamenající zvyk, obyčej, charakter apod. (Adamová-Dudák-Ventura, 2004).

Rámeček zachování etiky v různých oblastech života nám dávají etické kodexy, které jsou vždy dané pro jednotlivé profese a se kterými přicházíme během svých životů do kontaktu. Etický kodex je dokument, který shrnuje obecná a konkrétní pravidla pro danou profesi. Tak například je znám etický kodex lékařů – Hippokratova přísaha, etický kodex sociálních pracovníků, sester, Policie ČR a mnoho dalších.

Etický kodex je jedním z důležitých regulátorů etického chování. Představuje souhrn základních etických pravidel a norem, jejichž respektování zaručuje minimum etiky v chování subjektů. Vzniká jako výslednice hledání optimálního etického chování subjektu, který má sloužit na jedné straně jako prevence proti různým druhům korupce, skandálům, poškozování zájmů atd. a na druhé straně jako morální standard, který by měl zabezpečit minimum etiky v chování ať už osoby, profese, odvětví aj. (Janotová a kol., 2005).

Nelze opomenout náboženský rozměr etiky, která stojí na jiných základech než etika filozofická. Její podstata je ve vděčnosti člověka Bohu a od toho se pak odvíjející vlastní jednání člověka. V judaismu je etika brána jako plnění povinností z lásky k Bohu a snaha věřících o jednotu ve společenství a víra v každodenním životě (Jankovský, 2003).

Jednotlivé oblasti etiky se zabývají určitými hledisky. Etika autonomní je založena na konání z vlastního přesvědčení bez vedlejších podnětů. Naproti tomu etika heteronomní je založena na konání, které je omezeno z vnějšku. Etika individuální se zabývá morálními otázkami jedince, jeho vlastním blahem. Etika sociální se zabývá společným, obecným dobrem (Kolektiv autorů, 2002).

Etika ctností se zabývá těmi zvyky lidí, které vedou k dobrému, správnému a příkladnému životu. Vděčnost je považována za životně důležitý jev pro vedení morálně dobrého života (Křivohlavý, 2007, s. 93).

Etické normy korigující chování jednotlivce jsou podporovány veřejným míněním na rozdíl od právních norem, které jsou vymahatelné institucemi. Etika nerozhoduje za nikoho, jak by se měl chovat, ale nabízí jedinci návod, jak se chovat v eticky problémových situacích. Umožňuje jedinci vybrat uvážlivější a zodpovědnější přístup. Etika je jednoduše řečeno metoda. Etika nepodává přesně vymezené předpisy na to, jak být dobrý v každé situaci. Právo a etika si ve společnosti nesmějí odporovat, ale měly by se navzájem posilovat a doplňovat (Janotová a kol., 2005).

Etická hodnota činu nezávisí jen na činu samotném, ale také na úmyslu. Morálku samotnou se lze těžko naučit, lze aplikovat naučené etické hodnoty na různá prostředí a počítačové nevyjímaje. Mladým lidem je dnes snadno dostupná téměř každá informace a to díky počítačům a internetu. Tzv. informační etika je oblast morálky, která se uplatňuje při vzniku, transformaci, uchování, vyhledávání a využívání informací. Informační etika se pak dále dělí na etiku tvůrce informace, etiku zprostředkovatele informací a etiku uživatele informací nebo počítačovou etiku obecně (Sklenák a kol., 2001).

1.4 Morálka

Denně se lidé setkávají, vstupují do interpersonálních vztahů a řeší situace nově vzniklé. Způsoby chování, které využíváme k těmto řešením, se liší člověk od člověka. Záleží čistě na nás, jak se zachováme. V dětství jsme dostali cosi do vínku, abychom to následná léta života dále rozvíjeli. Zprvu jsou našimi průvodci po světě a životě naši rodiče, blízká rodina a s postupujícím věkem se okruh lidí rozšiřuje o kamarády, učitele, přátele. Oni nás svým jednáním a přístupem také formují a pomáhají nám dotvářet naše povahy. Získáváme tak zkušenosti, které nám postupně budují další pevný bod v našich reakcích na denní podněty a interakce, do kterých vstupujeme. Dobrovolně i nedobrovolně. V dospívání a v dospělosti pak máme možnost ještě ledacos opravit nebo se dát úplně jiným směrem.

Lidé jako jediní v říši přírody mají možnost řešit své konflikty schopností uznávat se navzájem jako svobodné bytosti, jež nesou odpovědnost za svá rozhodnutí, mají nejen práva, ale i povinnosti ve vztahu k dalším lidem (Scruton, 2003).

Slovo morálka je odvozeno z latinského *mos* – mrav, zvyk, obyčej. Je to souhrn hodnotících soudů, zvyků, názorů, ideí, pravidel, institucí a norem, jimiž se lidé v určitém ohledu řídí v mravním jednání. Z pohledu kulturního lze morálku definovat jako systém norem existujících v dané společnosti na základě sociálního tlaku. Jednat morálně dobře nebo špatně znamená, že naše jednání je nebo není ve shodě s naším svědomím. Svědomí je měřítkem morality a projevuje se ve vztahu mezi vědomým konáním a morálními pravidly dané kultury, společnosti a i jejích menších jednotek (Kolektiv autorů, 2002).

Nejstarší základní morální normou, která je zde již více jak dva tisíce let, je křesťansko-židovské Desatero. Stále dobře známé a většinou přijaté vyjádření pravidel slušného chování (Pitřha, 2006).

Morálka je soubor uznávaných mravních norem, které vyplývají z chápání mravních hodnot, z jejich povahy a posloupnosti. Tento souhrn se skládá z názorů, pravidel, zvyků, soudů a ideálů, kterými se lidé řídí ve svých životech a má kulturní

a historickou tradici. Podléhá kontrole vnější (sociální) a vnitřní (svědomí). Morálka je předmětem etiky a hodnotí lidské jednání z hlediska dobra a zla porovnáváním jednání se svědomím člověka (Jankovský, 2003).

Svědomí podle Olšovského (2005) je mravní instance a pojem, který vyjadřuje schopnost člověka rozlišovat mezi dobrem a zlem, jednat mravně a zodpovědně vůči druhým lidem. Jde o vědomí pocitu viny či provinění, které nás vede k nápravě, k cestě zpátky, k základu a zdroji našeho bytí. Svědomím neseme za naše bytí odpovědnost.

Svědomí vynáší soudy nad námi samotnými a hodnotí to, co se chystáme udělat. Dochází k uvažování o sobě samém, k pohledům na sebe mimo obraz vlastních zájmů a vlastního prospěchu. Tím se svědomí stává hlavním znakem a atributem lidského života. Slovo svědomí je natolik silné svým významem, že je vyřčeno i v prezidentském slibu.

Hejna (2006) uvádí rozdílnost slov „morálka“ a „mravnost“ podle Kanta. Morálnost znamená shodu jednáním se svědomím a mravnost pak znamená shodu jednání s uznávanými společenskými normami. Z toho plyne, že můžeme hodnotit jednání druhých lidí z pohledu určité společenské normy, ale nemůžeme hodnotit nebo snad soudit morální hodnotu jednání druhého člověka, protože nelze nahlížet do svědomí druhého člověka. Další pravdou je také, že toto morální jednání nemusí být vždy mravné.

Svědomí je jistým druhem soudu, vnitřním orgánem, od něhož očekáváme souhlas nebo zamítnutí, pozitivní nebo negativní hodnocení lidských postojů a činů. Absence tohoto orgánu je závažným nedostatkem. Pociťujeme jako nesnesitelné, že se někdo dopustí viditelně nelidského jednání pod záminkou, že koná podle svého nejlepšího svědomí. Svědomí nemůže být ryze subjektivní věcí ve smyslu: ty konej podle svého svědomí a já budu konat také podle svého svědomí. V každém svědomí se musí ohlásit dobro a zlo by mělo být zavrženo. Věříme, že v srdci člověka zazní hlas dobra a hlas bude vyslyšen. Jsme otřeseni, pokud někdo zůstává hluchý ke všem apelům svědomí (Schönborn, 2000).

„Svedomie je pohľadom človeka na dobro, ale oko nemôže vidieť samo seba.

Musíme sledovat' to, čo si myslíme, že vidíme. Nič na svetě, ba ani mimo neho, sa nemóže bezvýhradně považovat za dobré, okrem dobrej vóle" (Spaemann, 1994, s. 57).

Vděčnost může být morálně kladným jevem, když je součástí morálně kladně směřující aktivity. Tam, kde je vyžadována vděčnost v kontextu morálně negativní aktivity, tam není možno považovat vděčnost za kladný morální jev (Křivohlavý, 2007, s. 102).

1.5 Morální vývoj

Od chvíle, kdy člověk přijde na svět okamžikem zrodu, začíná jeho další vývoj, na který nemá významný podíl již jen genetika, jak tomu bylo v době nitroděložního života, ale důležitý vliv má i prostředí a okolí, kde se malý človíček nachází. Postupně dochází k vývoji a postupnému rozvoji v oblasti biologické, psychické a sociální.

J. Piaget rozlišil dvě stadia morálního vývoje jedince:

1. heteronomní – jednání je určeno normami přejatými od druhých osob, hlavně rodičů, přibližně do konce mladšího školního věku (podle zralosti dětí), tj. do 10 let;
2. autonomní – jednání je určeno již zvnitřněnými normami, přibližně starší školní věk a výše (11 let a výše)(Killen, Smetana, 2006).

Stupeň morálního vývoje je tedy určen mírou zvnitřnění etických norem, které nejprve působí jako vnější tlak, respektive příkaz, jehož nedodržení je společností, která je nejdříve zastoupena rodiči či jinými vychovateli sankcionováno (heteronomní morálka). Vyšší úroveň vývoje představuje jednání, které je regulováno již zvnitřněnými normami. Tuto vyšší úroveň morálního vývoje dítě dosahuje až ve školním věku, kdy jsou etické normy v jeho vlastní vůli již obsaženy (autonomní morálka). Podstatou morálního charakteru je svědomí, které trestá člověka výčitkami, jestliže překročí uznávané normy a dopustí se něčeho nepřijatelného. Základními emočními složkami jsou pocity viny a studu, které jsou spojeny s jeho trestnou funkcí, jehož podstatou je zřejmě symbolizována autorita. Charakter označuje tu složku osobnosti, která se projevuje v jednání člověka. Formuje se převážně působením výchovy a dalších společenských vlivů (Šnýdrová, 2008, Vágnerová-b, 2005).

Piagetovu teorii dále rozvinul Lawrence Kohlberg. Cílem původních Kohlbergových studií o mravních úvahách, bylo sledování vývoje autonomie v morálních soudech. Pro otestování těchto hypotéz Kohlberg vyvinul řadu hypotetických morálních dilemat, které předložil vzorku chlapců ve věku mezi 10 a 16 let. Tento výzkum zkoumal mravní autonomii až do adolescence, věkového rozpětí, které Piagetův původní výzkum nepokryl. Kohlberg předpokládal, že určité sociální

a ekologické okolnosti by mohly mít vliv na vývoj morální autonomie (Colby a Kohlberg, 1987). Podle Kohlberga jsou tři základní stadia morálního vývoje a v každém stadiu lze rozlišit dva typy:

1. stadium – předkonvenční úroveň: hodnocení jednání podle konkrétního následku (trest nebo odměna):

Typ 1 – heteronomní stadium – dítě se vyhýbá takovému jednání, které by bylo potrestáno;

Typ 2 – stadium naivního instrumentálního hédonismu – pravidla jsou dodržována, jestliže to vyhovuje momentálnímu zájmu jedince, uspokojuje tím osobní zájmy, čeká odměnu.

2. stadium – konvenční úroveň: mravní jednání se podřizuje skupině, postoji loajálnosti vůči skupině a sociálnímu řádu:

Typ 3 – morálka hodného dítěte – mravní jednání slouží k udržení dobrých vztahů v atmosféře důvěry, respektu a vděčnosti;

Typ 4 – morálka svědomí a autority – správné chování znamená plnit povinnosti, respektovat autoritu, aby se zachoval řád skupiny a společnosti.

3. stadium – postkonvenční úroveň: jednání je založeno na principech, které jedinec přijímá za své a předpokládá, že úroveň morálních hodnot platí pro celou společnost, již bez vlivu autority:

Typ 5 – společenská smlouva – respektování práv jednotlivce, jedinec má smysl pro respektování závaznosti norem, které vznikly na základě společenské smlouvy;

Typ 6 – morálka vyplývající z univerzálních etických principů a vlastního svědomí – měřítkem morálního usuzování je zde vlastní svědomí (Langmeier, Krejčířová, 2007; Russell, 2007; Vacek, 2008).

Morálka v období batolete spadá do předkonvenčního stadia morálního vývoje (Kohlberg) a současně do období heteronomní morálky (Piaget). Batole je egocentrické, vychází z vlastní pozice, klade důraz na vlastní zájem a je přesvědčeno, že každý musí

jeho pocity sdílet. Hlavní pozici ve výchovném působení mají rodiče. Morálka předškolního věku ještě zůstává v heteronomní předkonvenční fázi morálního vývoje. Morální uvažování je závislé na úrovni rozvoje poznávacích procesů, jeho zkušenostech, které je určeno sociokulturním prostředím. Autoritou, která určuje pravidla, jsou dospělí. Morální pravidla vycházejí ze symetrie, pokud se týká vztahů k vrstevníkům. Dítě má schopnost cítit vinu, začíná rozvoj autoregulačních mechanismů a dětského svědomí jako vnitřního regulátoru jednání. V období školního věku je morální vývoj na počátku školní docházky ještě v předkonvenční fázi a kolem 10. roku přechází do fáze konvenční morálky. Jednání je zaměřeno na dosažení pozitivního hodnocení. Motivace je ovlivněna celkovým a trvalejším názorem určitého člověka. Děti ve středním školním věku se dovedou ojedinele řídit morálkou svědomí. Vystupuje zde potřeba pozitivního sebehodnocení. Ke konci středního školního věku narůstá význam vrstevnické skupiny a na důležitosti nabývají normy dané touto skupinou.

V období prepubertálním dochází ke změně ve vztahu k normám a k autoritám. Mladší adolescenti se snaží odpoutat od názorů autorit a vytvořit si vlastní názory na obecně platné hodnoty a normy, které chtějí být ochotni dodržovat. Lze hovořit o morálce obecné spravedlnosti. Uvažování je stále na konvenční úrovni. Starší adolescenti mnohdy dosahují postkonvenční morálky, která je založena na osobním přijetí hodnot a principů platných nezávisle na autoritě (Vágnerová-a, 2005).

Morálka dospívajících je hlavně v období adolescence morálkou absolutní. Přijaté morální normy jsou podle mladých lidí platné pro všechny a vždy za všech okolností. Kompromis je adolescenty vnímán jako polovičatost, pohodlnost nebo zbabělost. Mladí lidé jsou velmi citliví na nespravedlnost, odsuzují jakékoliv lži a prosazují upřímnost. Někdy tento postoj posune adolescenta do protipólu vnímání, v morální oblasti k cynismu a bezohlednému egoismu, což vede k častým konfliktům s okolím (Farková, 2009).

V období mladé dospělosti dochází ke změně morálního uvažování prožíváním nových životních zkušeností. Společnost je méně tolerantní k dospělým, očekává od nich více zodpovědnosti. Tento tlak vede ke změně postojů mladého člověka a nové

společenské normy postupně akceptuje (Vágnerová-a, 2005).

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem mé diplomové práce je z hlediska dnešních potřeb etické výchovy dětí a mládeže, již se má opět dostat na našich základních a středních školách žádoucí pozornosti, charakterizovat možnost využití Saint-Exupéryho díla jako prostředku k výchově mladé generace přímo, vlastní četbou nebo prostřednictvím „čtoucích rodičů“.

2.2 Hypotézy

Stanovené hypotézy šetření:

Hypotéza č. 1

Studenti vyššího stupně osmiletého gymnázia chápou na základě četby Malého prince nezbytnost morálních zásad a dovedou ji zdůvodnit.

Hypotéza č. 2

Četba a interpretace Malého prince vede k mravní sebereflexi.

3. METODIKA PRÁCE

3.1 Použitá metodika získání dat

Ve své diplomové práci jsem použila kvantitativní šetření, metodu dotazování a techniku vlastního anonymního dotazníku, který byl sestaven pouze pro tento výzkum. Dotazník mi umožnil oslovení velkého počtu respondentů a následného počítačového zpracování dat. Sběr dat probíhal v období prosinec 2010 až březen 2011. Distribuce dotazníků a následný sběr byl proveden prostřednictvím kontaktní osoby – člena pedagogického sboru dané školy. Šetření bylo dobrovolné a anonymní.

Dotazník (Příloha č. 1) obsahoval třiadvacet otázek, z nichž bylo 5 otázek otevřených, 3 polootevřené a 15 uzavřených. Otázka č. 23 byla zároveň i kontrolní otázkou pro otázku č. 2. Otevřená otázka nenabízela žádnou variantu odpovědi a nechávala tak respondentům volný prostor pro vyjádření. Uzavřená otázka vede respondenta k odpovědi výběrem z nabízených variant. Polootevřené otázky kombinují obě varianty předchozích otázek (Reichel, 2009). Pro každou školu jsem připravila sto dotazníků, ze Strakonice bylo vráceno zpět 96 dotazníků, z víceletého gymnázia ve Vimperku bylo vráceno 82 dotazníků. Pokud nebylo určeno jinak, respondent vybíral jednu možnost z nabízených odpovědí. Z důvodu nesouhlasné odpovědi na kontrolní otázku č. 23 jsem nemusela ze šetření vyloučit žádný z navracených dotazníků.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Zkoumaný soubor respondentů tvořili studenti dvou víceletých gymnázií. Jednalo se o víceletá gymnázia ve Strakonících a ve Vimperku. K oslovení mě vedla blízkost obou subjektů. Vimperské gymnázium mám v blízkosti svého bydliště a gymnázium ve Strakonících je blízko mého zaměstnání. Dalším důvodem byl fakt, že na uvedených školách jsem měla možnost kontaktovat osobu, která pro mě znamenala

záruku významné návratnosti dotazníků. Z gymnázia ve Strakonících byla návratnost 96 % a z gymnázia ve Vimperku 82 %. Jedná se shodně o gymnázia, která nabízejí osmileté studium. Na nižším stupni víceletého gymnázia si žáci plní základní školní docházku, vzdělávání se zde řídí *Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání*. Na vyšším stupni víceletého gymnázia se vzdělávání řídí *Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia* (Školský zákon 561/2004 Sb.). Věkový rozsah respondentů byl 11 let až 19 let.

4. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

Použité zkratky v tomto oddíle:

n_i = absolutní četnost,

f_i = relativní četnost, hodnota zaokrouhlena na dvě desetinná místa,

f_i (%) = relativní četnost v %, hodnota uvedena v celých číslech,

MP = Malý princ,

NS = nižší stupeň,

VS = vyšší stupeň.

Vyhodnocení otázky č. 1

Respondent odpovídá na otázku, která se týká jeho pohlaví.

Tabulka 1: Pohlaví

pohlaví	n_i	f_i	f_i (%)
muž	75	0,42	42
žena	102	0,57	57
nezodpovězeno	1	0,01	1
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z vyhodnocení této otázky vyplývá, že z celkového souboru 178 respondentů otázku 1 respondent otázku nezodpověděl, mužské pohlaví bylo ve vzorku zastoupeno 75 respondenty (42 %) a ženské pohlaví 102 respondentkami (57 %).

Vyhodnocení otázky č. 2

Respondent uvádí svůj věk. Jednalo se otázku otevřenou, respondenti svůj věk uvedli v odpovědi.

Tabulka 2: Věk respondenta

Věk v letech	n_i	f_i	f_i (%)
11	2	0,01	1
12	15	0,08	8
13	28	0,16	16
14	20	0,11	11
15	24	0,13	13
16	24	0,13	13
17	22	0,12	12
18	20	0,11	11
19	21	0,12	12
nezodpovězeno	2	0,01	1
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3: Věk respondenta

hodnota	věk v letech
průměrný věk	15,3
max.	19
min.	11
modus	13
medián	16

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného vyplývá, že výzkumný soubor byl tvořen respondenty ve věkovém

rozmezí 11 let až 19 let. Ve věku 11 let byli 2 respondenti (1 %), ve věku 12 let bylo 15 respondentů (8 %), ve věku 13 let bylo 28 respondentů (16 %), ve věku 14 let bylo 20 respondentů (11 %), ve věku 15 let bylo 24 respondentů (13 %), ve věku 16 let bylo 24 respondentů (13 %), ve věku 17 let bylo 22 respondentů (12 %), ve věku 18 let bylo 20 respondentů (11 %) a ve věku 19 let bylo 21 respondentů (12 %).

Průměrný věk respondenta byl 15,3 roku, minimální věk respondenta byl 11 let, maximální věk respondenta byl 19 let, modus 13, medián 16.

Vyhodnocení otázky č. 3

V otázce č. 3 odpovídá respondent na otázku, kde žije.

Tabulka 4: Prostředí, kde respondent žije

Žije	n_i	f_i	f_i (%)
Na vesnici	78	0,44	44
Ve městě	99	0,56	56
nezodpovězeno	1	0,01	0
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledků vyplývá, že 78 respondentů (44 %) žije na vesnici, 99 respondentů žije (56 %) ve městě a 1 respondent na otázku neodpověděl. Soubor tvořilo 178 respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 4

Respondent odpovídá na otázku, která zjišťuje znalost či neznalost MP.

Tabulka 5: Znalost MP

Příběh MP	n_i	f_i	f_i (%)
znám, četl(a) jsem ho	117	0,66	66
znám, ale nečetl(a) jsem ho	49	0,28	28
neznám	12	0,07	7
nezodpovězeno	0	0,00	0
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledku šetření vyplývá, že 117 respondentů (66 %) knihu Malý princ četlo, 49 respondentů (28 %) uvedlo, že příběh Malého prince znají, ale knihu nečetli. Příběh Malého prince nezná 12 respondentů (7 %) ze souboru 178 respondentů. Otázku zodpověděli všichni respondenti.

Vyhodnocení otázky č. 5

Respondent má uvést věk, kdy se setkal s Malým princem poprvé.

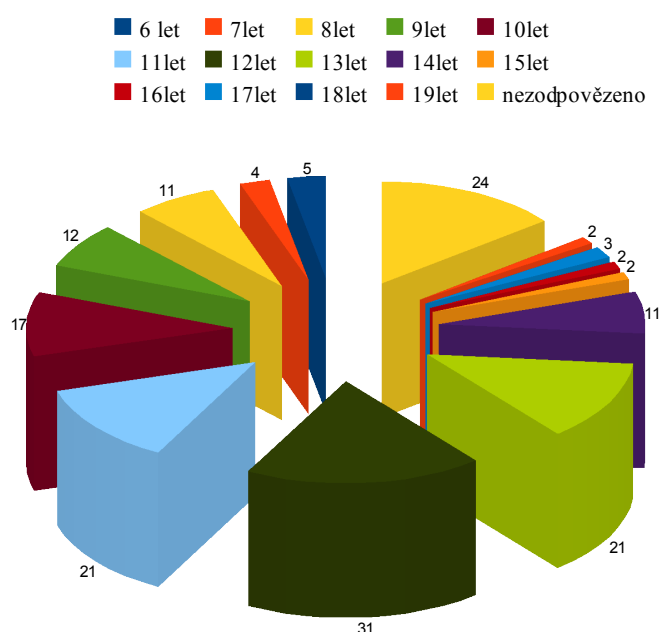
Tabulka 6: Věk prvního setkání

hodnota	věk v letech
průměrný věk	9,1
max.	19
min.	6
modus	12
medián	12

Zdroj: vlastní výzkum

Průměrný věk respondenta, když se poprvé setkal s příběhem Malý princ byl 9,1 roku, minimální věk respondenta byl 6 let, maximální věk respondenta byl 19 let, modus 12, medián také 12.

Graf 1: Věk prvního setkání s MP

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu vyplývá, že ve věku 6 let se setkala s MP 5 respondentů, ve věku 7 let se setkali s MP 4 respondenti, ve věku 8 let se setkala s MP 11 respondentů, ve věku 9 let se setkala s MP 12 respondentů, ve věku 10 let se setkala s MP 17 respondentů, ve věku 11 let se setkala s MP 21 respondentů, ve věku 12 let se setkala s MP 31 respondentů, ve věku 13 let se setkala s MP 21 respondentů, ve věku 14 let se setkala s MP 11 respondentů, ve věku 15 let se setkali s MP 2 respondenti, ve věku 16 let také 2

respondenti, ve věku 17 let se setkali s MP 3 respondenti, věk 18 let neuvedl žádný respondent, ve věku 19 let se setkali s MP 2 respondenti. Soubor tvořilo 178 respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 6

Respondent má vybrat z nabízených odpovědí, co je příběhem Malého prince.

Tabulka 7: Forma MP

Příběh MP je	n_i	f_i	f_i (%)
pohádka	26	0,15	15
příběh o morálním jednání	133	0,75	75
nevím	16	0,09	9
nezodpovězeno	3	0,02	2
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky vyplývá, že 26 respondentů (15 %) se domnívá, že příběh MP je pohádka, 133 respondentů (75 %) uvedlo, že je to příběh o morálním jednání, 16 respondentů (9 %) uvedlo, že neví. Ze souboru 178 respondentů neodpověděli na tuto otázku 3 respondenti (2 %).

Vyhodnocení otázky č. 7

Respondent má na základě ukázky textu Malého prince zodpovědět, pro kterou postavu je tato ukázka charakteristická.

Tabulka 8: Charakteristika postavy

Ukázka je charakteristická pro	n_i	f_i	f_i (%)
lidumila	8	0,04	4
domýšlivce	127	0,71	71
pijana	10	0,06	6
badatele	5	0,03	3
nevím	23	0,13	13
nezodpovězeno	5	0,03	3
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z respondentů uvedlo 127 (71 %), že ukázka je charakteristická pro *domýšlivce*, 10 respondentů (6 %) uvedlo postavu *pijana*, 8 respondentů (4 %) uvedlo postavu *lidumila*, 5 respondentů (3 %) se rozhodlo pro postavu *badatele*, 23 respondentů (13 %) nevědělo, ke které postavě ukázka patří. Ze souboru 178 respondentů otázku nezodpovědělo 5 respondentů (3 %).

Vyhodnocení otázky č. 8

Respondent má vybrat z nabízených možností, co se promítá v postavě „*Pijana*“.

Tabulka 9: Postava Pijana

V postavě pijana je promítnut(a)	n_i	f_i	f_i (%)
nedostatek vůle	32	0,18	18
nemoc	4	0,02	2
únik z reality	89	0,50	50

Tabulka 9: Postava Pijana (pokračování tabulky)

V postavě pijana je promítnut(a)	n_i	f_i	f_i (%)
nevím	49	0,28	28
nezodpovězeno	4	0,02	2
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

V souboru 178 respondentů 89 respondentů (50 %) uvedlo jako odpověď *únik z reality*, 32 respondentů (18 %) zvolilo odpověď *nedostatek vůle*, 49 respondentů (28 %) uvedlo, že neví. Odpověď *nemoc* zvolili 4 respondenti (2 %), otázku nezodpověděli 4 respondenti (2 %).

Vyhodnocení otázky č. 9

Respondent má vybrat z nabízených možností, co je významem uvedeného citátu.

„Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal. Jsi zodpovědný za svou rúži...“

Tabulka 10: Význam citátu 1

Význam uvedeného citátu	n_i	f_i	f_i (%)
lakota	4	0,02	2
láskyplný vztah	140	0,79	79
nepříjemná starost navíc	29	0,16	16
nezodpovězeno	5	0,03	3
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Ze šetření vyplývá, že 140 (79 %) respondentů uvedlo jako význam citátu *láskeplný vztah*, 29 respondentů (16 %) uvedlo jako význam *nepříjemnou starost navíc*, 4 respondenti (2 %) uvedli jako význam *lakotu*. Ze souboru 178 respondentů neodpovědělo na otázku 5 respondentů (3 %).

Vyhodnocení otázky č. 10

Respondent má vybrat z nabízených možností, co je významem uvedeného citátu.

„Co je důležité, je očím neviditelné.“

Tabulka 11: Význam citátu 2

Význam uvedeného citátu	n_i	f_i	f_i (%)
co oči nevidí, je nedůležité	0	0,00	0
i neviditelné je pro nás důležité	47	0,26	26
věci, které se ukrývají uvnitř duše	129	0,72	72
nezodpovězeno	2	0,01	1
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Ze šetření vyplývá, že 129 respondentů (72 %) zvolilo jako význam citátu odpověď *věci, které se ukrývají uvnitř duše*, 47 respondentů (26 %) zvolilo odpověď *i neviditelné je pro nás důležité*, 2 respondenti (1 %) na otázku nezodpověděli. Soubor tvořilo 178 respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 11

Respondent má vybrat z nabízených možností nejvýstižnější vyjádření myšlenky uvedeného citátu.

„Ale oči jsou slepé. Musíme hledat srdcem.“

Tabulka 12: Význam citátu 3

Význam citátu z MP	n_i	f_i	f_i (%)
odmítnutí povrchnosti	24	0,13	13
i pod nevábnou slupkou může být dobré jádro	133	0,75	75
když oči nevidí, teprve nastupuje srdce	21	0,12	12
nezodpovězeno	0	0	0
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Hodnoty uvedené v tabulce vypovídají, že na otázku odpovědělo všech 178 respondentů. Významem citátu je pro 133 respondentů (75 %), že *i pod nevábnou slupkou může být dobré jádro*, pro 24 respondentů (13 %) je významem *odmítnutí povrchnosti*, pro 21 respondentů (12 %) je význam *když oči nevidí, teprve pak nastupuje srdce*.

Vyhodnocení otázky č. 12

Respondent zodpovídá výběrem z uvedených možností, co je baobab.

Tabulka 13: Co je baobab?

Baobab je	n_i	f_i	f_i (%)
květina	11	0,06	6
zvíře	3	0,02	2
strom	151	0,85	85
věc	3	0,02	2
nevím	10	0,06	6
nezodpovězeno	0	0	0
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Danou otázku zodpovědělo všech 178 (100 %) respondentů. Baobab jako *strom* určilo 151 respondentů (85 %), 11 respondentů (6 %) uvedlo jako odpověď *květina*, 3 respondenti (2 %) uvedli *zvíře* a další 3 respondenti (2 %) *věc*. *Nevím* uvedlo 10 respondentů (6 %).

Vyhodnocení otázky č. 13

Respondent odpovídá výběrem z nabízených možností na otázku, která se ptá na symbol baobabu.

Tabulka 14: Symbol v baobabu

Baobab symbolizuje	n_i	f_i	f_i (%)
rozpínavost	86	0,48	48
i vše, co je dobré, pokud je toho hodně, může mít špatný konec	46	0,26	26
zdravý růst rostliny	9	0,05	5
nevím	37	0,21	21

Tabulka 14: Symbol baobabu (pokračování tabulky)

Baobab symbolizuje	n_i	f_i	f_i (%)
nezodpovězeno	0	0	0
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Otázku zodpovědělo všech 178 respondentů (100 %). Baobab jako symbol *rozpínavosti* označilo 86 respondentů (48 %), 46 respondentů (26 %) vybralo jako odpověď *i vše, co je dobré, pokud je toho hodně, může mít špatný konec*, 9 respondentů (5 %) vybralo za symbol baobabu *zdravý růst rostliny*. 37 respondentů (21 %) uvedlo, že *neví*.

Vyhodnocení otázky č. 14

Respondent má napsat odpověď na otázku, která morální vlastnost Malého prince zabránila zničení jeho planety baobaby.

Tabulka 15: Morální vlastnost MP, která zabránila zničení jeho planety

vlastnost	n_i	f_i	f_i (%)
láska	11	0,06	6
starostlivost	7	0,04	4
statečnost	6	0,03	3
pracovitost	4	0,02	2
trpělivost	3	0,02	2
zodpovědnost	3	0,02	2
pečlivost	3	0,02	2
píle	3	0,02	2

Tabulka 15: Morální vlastnost MP, která zabránila zničení jeho planety
(pokračování tabulky)

vlastnost	n_i	f_i	f_i (%)
obětavost	2	0,01	1
chytrost	2	0,01	1
dobrotivost	2	0,01	1
vnitřní nutkání	2	0,01	1
1x uvedená vlastnost, výčet pod tabulkou	1 (16)	0,08 (16 x 0,005)	8 (16x 0,5)
neví	26	0,15	15
nezodpovězeno	88	0,49	49
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Následující vlastnosti byly uvedeny **jedenkrát** – předvídavost, čestnost, vůle, disciplína, moudrost, odhodlanost, strach, zbabělost, vytrvalost, skromnost, inteligence, odvaha, otevřenost, lítost, naivita, vyjednávání. Celkem 16.

Vlastnosti jsou v tabulce seřazeny sestupně podle počtu, kolikrát daná vlastnost byla uvedena v odpovědích respondentů na tuto otázku. Vlastnosti, které byly uvedeny vždy jen jednou, jsou sepsány ve výčtu pod tabulkou a v tabulce je jejich hodnota uvedena společně. Z celkového počtu respondentů, kteří na otázku odpověděli, představují tyto vlastnosti 8 %. Z respondentů, kteří na danou otázku odpověděli, 11 (6 %) uvedlo jako vlastnost *lásku*, 7 respondentů (4 %) uvedlo *starostlivost*, 6 respondentů uvedlo *statečnost*, 4 respondenti (2 %) uvedli *pracovitost*, po 3 respondentech (po 2 %) uvedlo *trpělivost*, *zodpovědnost*, *pečlivost*, *píli*, po 2 respondentech (po 1 %) uvedlo *obětavost*, *chytrost*, *dobrotivost*, *vnitřní nutkání*. 26 respondentů (15 %) napsalo, že *neví*. Téměř polovina respondentů ze souboru neodpověděla na otázku – 88 respondentů (49 %).

Vyhodnocení otázky č. 15

Respondent má napsat negativní vlastnosti k uvedeným jednotlivým postavám.

Kritériem pro hodnocení otázky bylo vyplnění všech osmi bodů.

Tabulka 16: Vyhodnocení počtu odpovědí

	nižší stupeň			vyšší stupeň			celkem		
	n _i	f _i	f _i (%)	n _i	f _i	f _i (%)	n _i	f _i	f _i (%)
zodpovězeno	12	0,13	13	25	0,28	28	37	0,21	21
nezodpovězeno	78	0,86	87	63	0,72	72	141	0,79	79
celkem	90	1	100	88	1	100	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

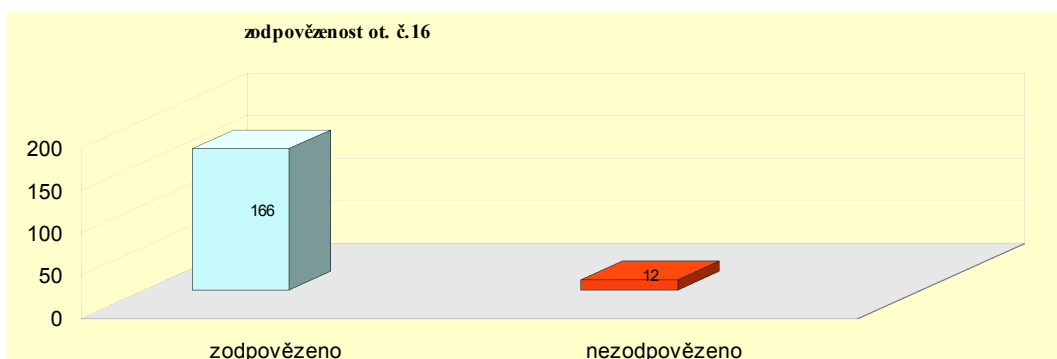
Z výsledku šetření vyplývá, že na danou otázku znalo odpověď 12 respondentů (13 %) z nižšího stupně víceletého gymnázia, z vyššího stupně víceletého gymnázia zodpovědělo otázku 25 respondentů (28 %). Ze souboru 178 respondentů otázku zodpovědělo celkem 37 respondentů (21 %). Otázku nezodpovědělo 141 respondentů (79 %) z celkového souboru.

Vyhodnocení otázky č. 16

Respondent má seřadit dle významnosti pro jeho osobu uvedené mravní zásady. Na první místo uvede nejdůležitější, poslední místo zaujímá nejméně důležitá zásada.

Tabulky absolutních četností pro jednotlivé vlastnosti jsou uvedeny v příloze (pro NS – Příloha 2, pro VS – Příloha 3).

Graf 2: Jak byla otázka zodpovězena

Zdroj: vlastní výzkum.

Z grafu je patrné, že ze souboru 178 respondentů na otázku odpovědělo 166 respondentů (93 %) a 12 respondentů (7 %) neodpovědělo. Pro další hodnocení otázky je soubor tvořen 166 respondenty. Následné tabulky byly vytvořeny odděleně pro nižší a vyšší stupeň víceletého gymnázia.

Tabulka 17: Stupnice morálních vlastností – nižší stupeň víceletého gymnázia

pořadí	vlastnost	nejvyšší počet umístění vlastnosti na daném stupni
1.	spravedlnost	32
2.	spravedlnost	20
3.	rozumnost	17
4.	štedrost	13
5.	pokora a přejícnost	14
6.	přejícnost, mírumilovnost, uměřenost	12
7.	střídmost	17
8.	čínorodost	20

Tabulka 17: Stupnice morálních vlastností – nižší stupeň víceletého gymnázia
(pokračování tabulky)

pořadí	vlastnost	nejvyšší počet umístění vlastnosti na daném stupni
9.	uměřenost	20
10.	uměřenost	20

Zdroj: vlastní výzkum

Jak je patrné z uvedené tabulky, nejdůležitější morální zásadou pro respondenty NS je spravedlnost, která zaujímá v jejich žebříčku 1. a 2. místo. Na 3. místě uvedli respondenti rozumnost, 4. místo zaujímá štedrost. Pokora a přejícnost společně obsadily 5. místo, na 6. místě se souhlasným počtem hlasů je přejícnost, mírumilovnost a uměřenost, 7. místo patří střídmosti, 8. místo činorodosti, 9. místo a 10. místo obsadila uměřenost.

Tabulka 18: Stupnice morálních vlastností – vyšší stupeň víceletého gymnázia

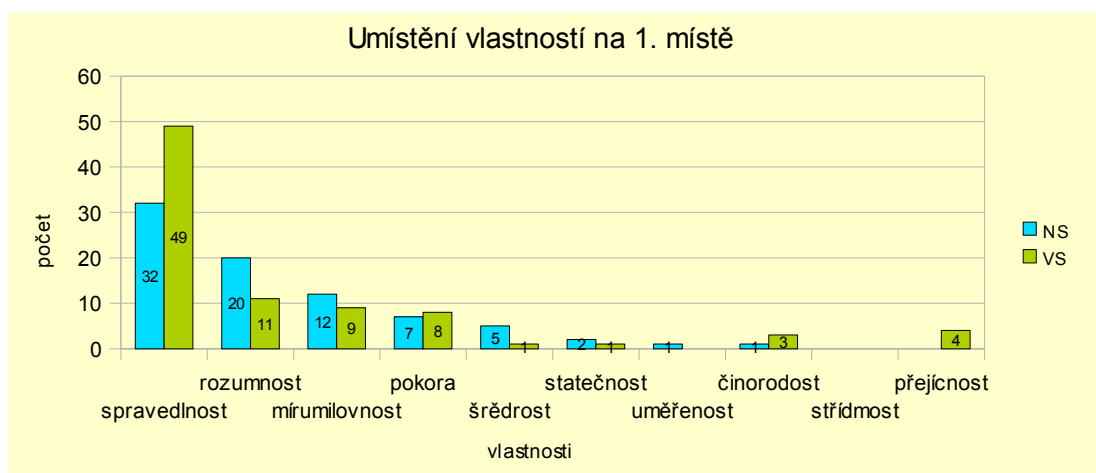
pořadí	vlastnost	počet umístění na daném stupni
1.	spravedlnost	49
2.	spravedlnost	20
3.	mírumilovnost a rozumnost	17
4.	rozumnost	14
5.	štedrost	15
6.	činorodost a statečnosti	12
7.	pokora se spravedlností	14
8.	uměřenost	13
9.	uměřenost	21
10.	uměřenost	23

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedené tabulky je patrné, že 1. a 2. místo obsadila u respondentů VS spravedlnost, 3. místo obsadila mírumilovnost a rozumnost. Rozumnost obsadila i 4. místo, na 5. místě se umístila štedrost, 6. místo společně obsadily činorodost a statečnost, pokora a spravedlnost zaujímají 7. místo, 8., 9. a 10. místo patří uměřenosti.

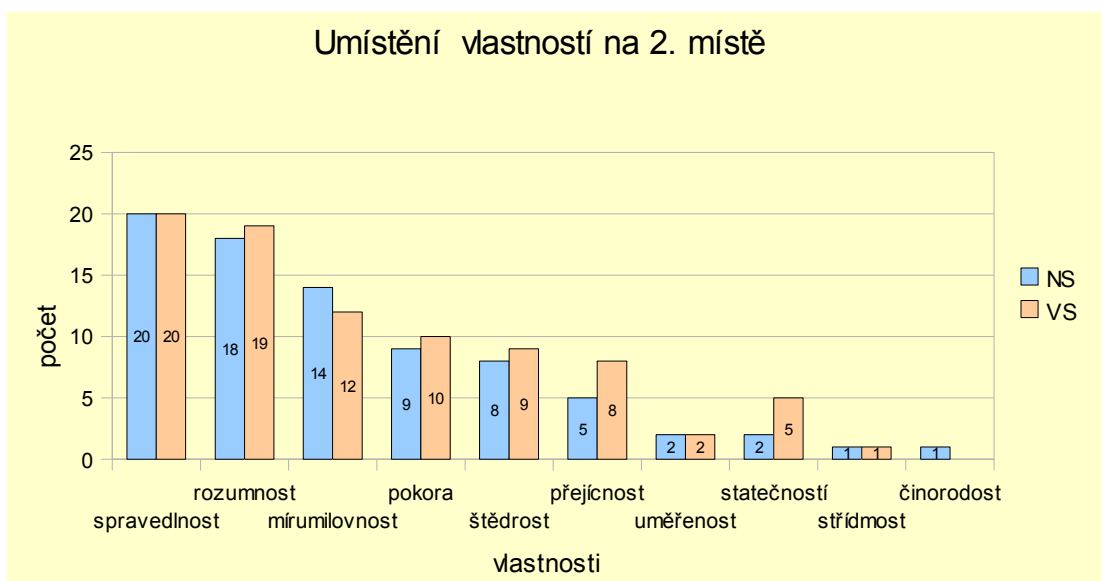
Následné grafy ukazují, v jakém pořadí se umístily morální vlastnosti na 1., 2. a 3. místě. Uvedený je počet respondentů, kteří danou vlastnost umístili na 1., 2. a 3. místo na stupnici. Ke srovnání je v grafu sloupec pro NS a sloupec pro VS.

Graf 3: Stupnice vlastností umístěných na 1. místě

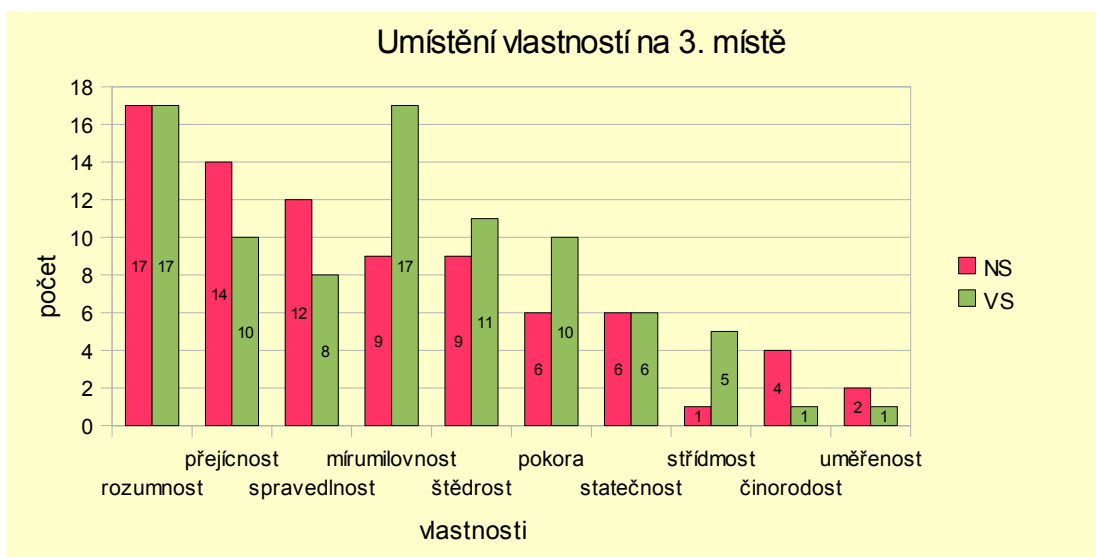
Zdroj: vlastní výzkum

Graf 4: Stupnice vlastností umístěných na 2. místě

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 5: Stupnice vlastností umístěných na 3. místě

Zdroj: vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky č. 17

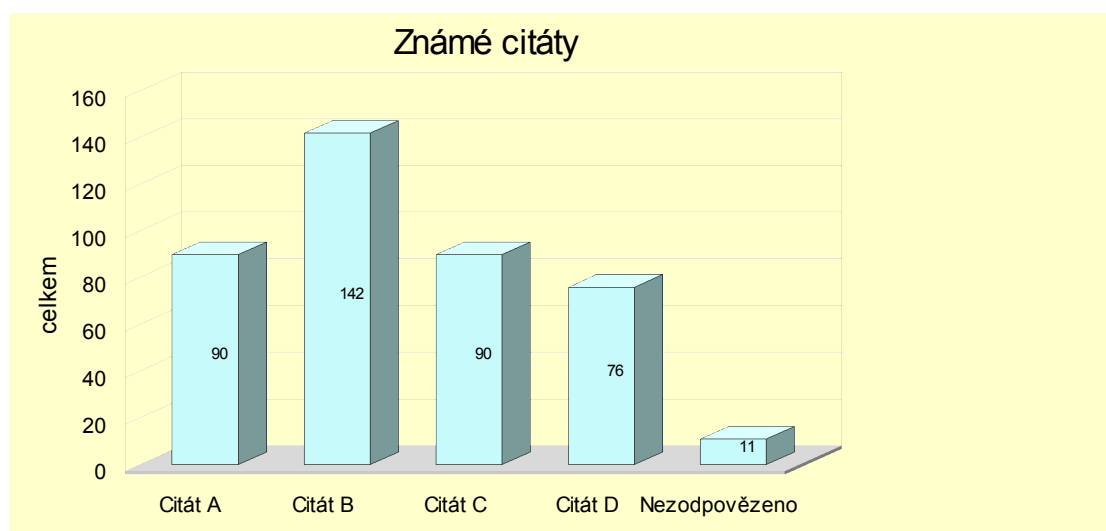
Respondent zakroužkuje z nabízených možností citáty, které jsou mu známé.

Tabulka 19: Povědomost o citátech

Známé citáty z knihy MP	n_i
A - Osamělí jsme i mezi lidmi.	90
B - Co je důležité, je očím neviditelné.	142
C - Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal.	90
D - Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu.	76
nezodpovězeno	11

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6: Povědomost o citátech

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledků šetření vyplývá, že citát uvedený v otázce pod písmenem **a)** je znám 90 respondentům, citát uveden pod písmenem **b)** je znám 142 respondentům, citát uveden pod písmenem **c)** je znám 90 respondentům a citát uvedený pod písmenem **d)** je znám 76 respondentům. Otázku nezodpovědělo 11 respondentů, soubor byl tvořen 178 respondenty.

Vyhodnocení otázky č. 18

Respondent uvede písmeno citátu, kterému v otázce č. 17 nerozuměl.

Tabulka 20: Neporozumění významu citátu

Neporozumění významu citátu z ot. č. 17	n_i
a)	20
b)	10
c)	20
d)	32
rozumím všemu	11
nezodpovězeno	94

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledků vyplývá, že významu citátu, který je v otázce č. 17 uveden pod písmenem **a)** nerozumí 20 respondentů. Významu citátu uvedeném v otázce č. 17 pod písmenem **b)** nerozumí 10 respondentů. Významu citátu v otázce č. 17 uvedenému pod písmenem **c)** nerozumí 20 respondentů. Významu citátu , který je uveden v otázce č. 17 pod písmenem **d)** nerozumí 32 respondentů. 11 respondentů uvedlo, že rozumí významu všech citátů uvedených v otázce č. 17. Otázku nezodpovědělo 94 respondentů (53 %). Soubor tvořilo 178 respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 19

Respondent vybere z nabízených možností tu, která nejlépe odpovídá smyslu citátu pod písmenem „b“ z otázky č. 17 - „*Co je důležité, je očím neviditelné.*“

Tabulka 21: Význam citátu 4

Smysl citátu b) z ot.č.17	n _i	f _i	f _i (%)
jsou věci, které nevidíme	14	0,08	8
jsou věci, kterým nerozumíme	1	0,01	1
jsou věci, které se skrývají v lidské duši	159	0,89	89
nezodpovězeno	4	0,02	2
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Ze šetření vyplývá, že za význam daného citátu považuje 159 respondentů (89 %) odpověď – *jsou věci, které se skrývají v lidské duši*, 14 respondentů (8 %) vybralo odpověď – *jsou věci, které nevidíme* jako význam uvedeného citátu. Jeden respondent (1 %) zvolil jako odpověď možnost – *jsou věci, kterým nerozumíme*. Otázku nezodpověděli 4 respondenti (2 %) ze souboru 178 respondentů (100 %).

Vyhodnocení otázky č. 20

Respondent vybere z nabízených možností výraz, který nejlépe vystihuje citát pod písmenem „d“ z otázky č. 17: – „*Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu.*“

Tabulka 22: Význam citátu 5

výraz vystihující citát d) z ot. č. 17	n_i	f_i	f_i (%)
tajemství	103	0,58	58
poznání	55	0,31	31
oáza	8	0,04	4
pramen	6	0,03	3
nezodpovězeno	6	0,03	3
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Ze šetření vyplývá, že pro 103 respondenty (58 %) je výraz *tajemství* nejlépe vystihující význam daného citátu, 55 respondentů (31 %) uvedlo jako nejlépe vystihující význam daného citátu výraz *poznání*, 8 respondentů (4 %) zvolilo jako nejlépe vystihující význam daného citátu výraz *oáza*, výraz *pramen* za nejlépe vystihující význam daného citátu uvedlo 6 respondentů (3 %). Otázku nezodpovědělo 6 respondentů (3 %) ze souboru 178 respondentů (100 %).

Vyhodnocení otázky č. 21

Respondent má vybrat z nabízených možností myšlenku, která vystihuje nejlépe slova MP: „*Když jde člověk stále rovně, daleko nedojde*“

Tabulka 23: Význam slov MP

Myšlenka vystihující smysl uvedené věty z textu MP	n_i	f_i	f_i (%)
A	30	0,17	17
B	6	0,03	3
C	136	0,76	76
nezodpovězeno	6	0,03	3
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného šetření vyplývá, že 136 (76 %) respondentů se rozhodlo pro možnost C, 30 (17 %) respondentů zvolilo odpověď A, 6 respondentů (3 %) uvedlo jako odpověď možnost B. Otázku nezodpovědělo 6 respondentů (3 %) ze souboru 178

Vyhodnocení otázky č. 22

Respondent má na konci ukázky textu Malého prince doplnit slova.

Tabulka 24: Doplnění ukázky

Doplnění na konci ukázky textu z MP	n_i	f_i	f_i (%)
zodpovězeno	97	0,54	54
nezodpovězeno	81	0,46	46
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Ze šetření vyplývá, že otázku zodpovědělo 97 respondentů (54 %)

a nezodpovězena zůstala u 81 respondentů (46 %) ze souboru 178 respondentů (100 %).

Vyhodnocení otázky č. 23

Respondent má vybrat odpověď z nabízených možností a ještě doplnit svůj věk.

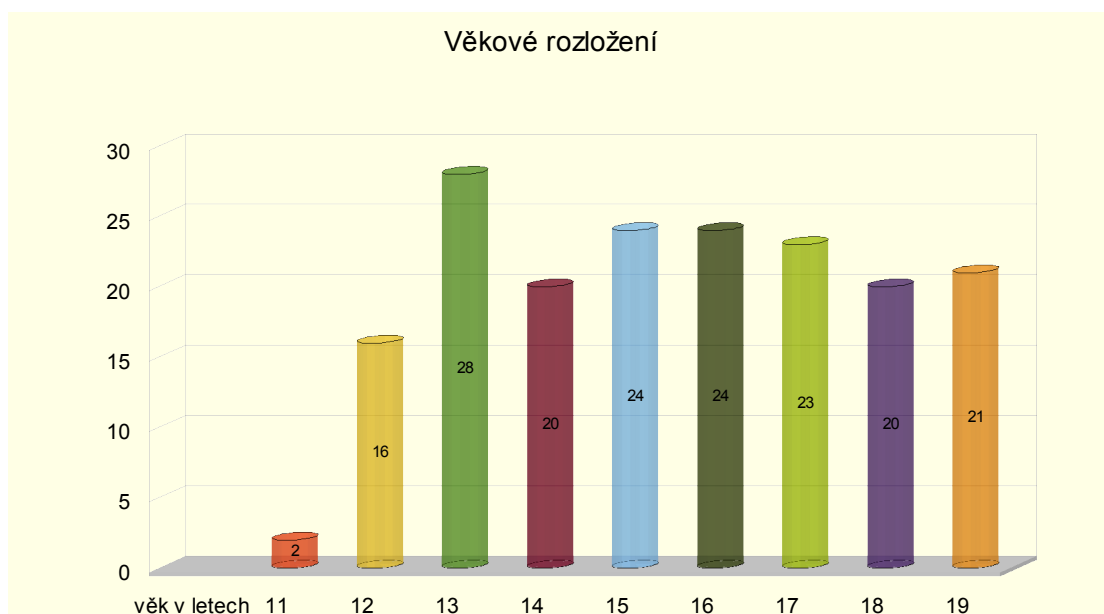
Tabulka 25: Studovaný stupeň gymnázia

Studuji na	n_i	f_i	f_i (%)
nižším stupni	90	0,51	51
vyšším stupni	88	0,49	49
nezodpovězeno	0	0	0
celkem	178	1	100

Zdroj: vlastní výzkum

Z výsledku šetření vyplývá, že 90 respondentů (51 %) studuje na nižším stupni víceletého gymnázia, vyšší stupeň gymnázia studuje 88 respondentů (49 %). Soubor tvořilo 178 respondentů (100 %), otázku zodpověděli všichni.

Graf 7 : Věkové rozložení respondentů v otázce č. 23

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu je patrné, že ve věkové kategorii 11 let byli v souboru 2 respondenti (1 %), v kategorii 12 let bylo 16 respondentů (9 %), v kategorii 13 let bylo 28 respondentů (16 %), v kategorii 14 let bylo 20 respondentů (11 %), v kategorii 15 let bylo 24 respondentů (14 %), v kategorii 16 let bylo také 24 respondentů (14 %), v kategorii 17 let bylo 23 respondentů (13 %), v kategorii 18 let bylo 20 respondentů (11 %), v kategorii 19 let bylo 21 respondentů (12 %). Otázku zodpověděli všichni respondenti, soubor byl tvořen 178 respondenty (100 %).

5. DISKUSE

Cílem mé diplomové práce bylo charakterizovat možnost využití Saint-Exupéryho díla jako prostředku k výchově mladé generace přímo, vlastní četbou nebo prostřednictvím čtoucích rodičů. Filozofické a morální poslání Malého prince je nadčasové a stále platnější v dobách, kdy účel v mnoha oblastech lidského jednání světi nekompromisně neetické prostředky a lidská bytost je stále častěji tím posledním argumentem při rozhodování o budoucnosti našeho světa. V čase, kdy nám média denně přinášejí informace o činnostech lidí, pro které jsou pojmy etika, morálka a čest jen nic neříkající slova, vyrůstá naše budoucí generace, která v sobě ponese semínka dobra i zla. Je jen na nás, jaké semínko budeme podporovat k růstu a následnému vytvoření semen z květů. Přejme si, abychom v generaci našich dětí měli pevný základ společnosti, kde slova etika, morálka a čest opět nabudou na váze a smyslem života bude tak život sám o sobě, a ne hromadění statků.

„I když jsem udělal tu zkušenost, že šťastné lidi lze vidět mnohem častěji na poušti, v kláštorech a tam, kde přinášejí oběti, než mezi lenivci v úrodných oázách či na takzvaně šťastných ostrovech, bylo by přesto hloupé z toho vyvozovat, že hodnota potravy je v protikladu k hodnotě štěstí. Znamená to prostě jen tolik, že kde je více statků, tam se člověku nabízí víc možností, aby se mýlil v povaze svých radostí. Opravdu to totiž vypadá, jako kdyby pocházely z věcí, zatímco pramení jen ze smyslu, kterého věci nabývají v určité říši, v určitém příbytku anebo panství. Právě proto se v blahobytu lidé zmýlí mnohem snadněji a mnohem častěji se pachtí za marným bohatstvím“ (Citadela, s. 265).

Pro kvantitativní šetření jsem vytvořila dotazník, který byl respondentům na jednotlivých školách rozdán kontaktní osobou. Celkem bylo respondentům rozdáno 200 dotazníků (100 %) a návratnost byla 89 % (178 dotazníků).

Otázka č. 1 (Tab. 1) se dotazovala na pohlaví respondentů. Z výsledků je patrné, že 57 % respondentů tvořily dívky v počtu 102 z celkového počtu respondentů 178.

Otázka č. 2 (Tab. 2, Tab. 3) byla zaměřena na věkové složení respondentů souboru. Věkové složení odpovídalo věkovému rozsahu studentů víceletých gymnázií. Nejmladšímu respondentovi bylo 11 let a nejstaršímu bylo 19 let. Nejvíce respondentů bylo ve věkové kategorii 13 let, celkem 28 respondentů.

Otázka č. 3 (Tab. 4) zjišťovala, kde respondent žije. Zda na vesnici nebo ve městě. Všech 99 respondentů, kteří odpověděli, že žijí ve městě, nemusí nutně pocházet ze Strakonice nebo Vimperka. Do těchto škol dojíždí také studenti z okolních měst. Nejčastěji z Horažďovic, Blatné, Písku, Prachatic a Volyně. Na vesnici dle výsledků žije 78 respondentů.

V otázce č. 4 (Tab. 5) odpovídali respondenti na to, zda příběh Malého prince znají nebo ne. 66 % respondentů odpovědělo, že příběh Malého prince znají, protože jej četli. 28 % respondentů zodpovědělo, že ho znají, ale knihu nečetli. Kniha Malý princ se svým příběhem je v povědomí dětí i díky ukázkám ve školních učebnicích literatury. Pokud se žák nebo student setká s dílem v podobě úryvku, může ho oslovit natolik, že si pak knihu rád přečte celou. Další možností, jak žáky a studenty přivést k četbě tohoto díla, by bylo zařazení do spektra povinné školní četby. Tu si volí zatím každá škola, potažmo každý vyučující samostatně. Neznalost příběhu Malého prince přiznalo 7 % respondentů.

Otázka č. 5 (Graf 1, Tab. 6) byla zařazena do dotazníku ke zjištění věku, kdy se jedinec s příběhem MP setkal poprvé. V zadání otázky je uvedeno „četl/a, slyšel/a.“ Tuto formulaci jsem zvolila záměrně, neboť je možno v současné době se také seznámit s tímto dílem A. de Saint-Exupéryho i na CD nosičích. Rozsah hodnot věku prvního setkání s příběhem MP je od 6 let do 19 let podle výsledků šetření. Věk 18 let byl vyhodnocen z dotazníku s nulovou hodnotou. Nejnižším věkem, kdy se respondenti seznámili s příběhem MP, byl uveden 5 klienty věk 6 let. Ve věkové skupině 7–8 let to bylo 15 respondentů. Matějček (1986) označuje toto období jako mladší školní věk (zhruba 6–8 let). V tomto věkovém období dítě chápe svět realisticky, ale je hravé a má stále rádo pohádky. Na příběhu je upoutá postava pilota, malého kluka, lišky (reálné postavy i v životě společnosti - pilot = řídí letadlo, malý kluk = kamarád, liška = lesní

zvíře, spatří jej v ZOO) a jednodušší linie děje, která z příběhu vystupuje jako první. Ztroskotání pilota na poušti, její popisné vyobrazení a setkání těchto dvou hlavních postav. V tomto věku se morálka stává autonomní, dítě uznává určité chování za správné či nesprávné již bez ohledu na autoritu, ale tato morálka má ještě rigidní charakter – stanovené zásady platí pro všechny a za všech okolností stejně. Ve věku 9 a 10 let se s příběhem MP seznámilo 29 respondentů. V období 11 a 12 let, kdy většina dětí proniká více do podstaty mravního jednání a přihlíží již také k motivům jednání, objevilo příběh MP 52 respondentů. Ve 13 a 14 letech se seznámilo s MP 32 respondentů. Ve věku 15 až 19 let objevilo souhrnně poprvé tento příběh už jen 9 respondentů.

Otázka č. 6 (Tab. 7) dává ve svých možnostech odpovědi uvědomit si, jaký literární žánr je příběh MP. Odpověď zvolením možnosti: a) *pohádka, protože se v něm vyskytuje boj dobra a zla* využilo 26 respondentů, možnost b) *příběh o morálním jednání* zvolilo 133 respondentů, což představuje 75 % ze souboru. Možnost c) *nevím* označilo za svou odpověď 16 respondentů. Většina oslovených respondentů si zvolením možnosti b) uvědomila, že přestože je Malý princ označován za filozofickou pohádku, pohádkou ve skutečnosti není.

V otázce č. 7 (Tab. 8) respondenti vybírali odpověď po přečtení krátkého úryvku z jedné z kapitol MP. Ve svých odpovědích měli vybrat z nabízených možností, pro kterou postavu rozprávějící s MP je dialog charakteristický. Malý princ v úryvku hovoří s domýšlivcem, kterého potkává na druhé planetě během svého putování po planetách. Správnou odpověď označilo 127 respondentů (71 %). V sestupném pořadí označili respondenti další možnosti – pijan (10x), lidumil (8x) a badatel (5x). 23 respondentů označilo odpověď, že *nevědí*. Bez odpovědi zůstala tato otázka u 5 respondentů.

Otázka č. 8 (Tab. 9) se obrací na respondenty s problémem závislosti. Bludný kruh závislosti je v kapitole, která vypráví o setkání s „Pijanem“, velmi hezky a výstižně popsán. Respondenti ve svých odpovědích měli označit základní problém závislosti. Odborníci problém analyzují a hledají optimální cesty pomoci lidem závislým nejenom na alkoholu. Správnou odpověď označilo 32 respondentů (18 %) ze souboru 178

respondentů. Což jistě není moc, ale dalších 89 respondentů (50 %) označilo, že v postavě „Pijana“ je promítnut *únik z reality jako možnost řešení problémů* (odpověď c). Výběrem této odpovědi respondenti označili možnost „sekundárního důvodu“ závislosti. Před problémem se neutíká, problém je nutno řešit. Odpověď *nevím* označilo 49 respondentů (28 %). 2 % respondentů odpovědělo na otázku výběrem odpovědi – *nevím*. Stejně tak 2 % respondentů otázku nezodpovědělo.

Otázka č. 9 (Tab. 10) je uvozena citátem z knihy MP: „*Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal. Jsi zodpovědný za svou růži...*“ Krátká věta s obrovským významem. Prvotní motivací ke vztahu s někým, je náš pocit, že je nám s dotyčným příjemně, dobře. Pro ten pocit se scházíme dále až postupně vzniká vztah. V tomto vztahu je třeba si uvědomit, že to, co cítím já na své straně, cítí i ten druhý, ten, kdo mi ve vztahu dělá partnera. Pokusit se nahlížet na vztah i z pohledu druhého partnera a tím mu dávat prostor, který chceme i sami pro sebe. Malý princ byl zodpovědný za svou růži, vyklíčila na jeho planetě, opečovával ji a růže ho obklopovala vůní a jasem. K této otázce byly nabídnuty respondentům tři varianty odpovědí, aby zvolili tu možnost, která podle nich nejlépe vystihuje význam citátu. Správnou odpověď označilo 140 respondentů ze souboru 178 respondentů. Významem citátu je *láskyplný vztah*. Pro 4 respondenty významem citátu je *lakota*, 29 respondentů označilo za význam citátu *nepříjemnou starost navíc*. Otázku nezodpovědělo 5 respondentů.

Otázka č. 10 (Tab. 11) je opět uvozena známým citátem z Saint-Exupéryho knihy Malý princ. „*Co je důležité, je očím neviditelné.*“ Toto tajemství předala liška Malému princovi jako dárek, když se spolu loučili. Doplnila bych jej ještě o citát z Citadely: „*Chceš-li porozumět lidem, nesmíš poslouchat, co říkají*“ (Citadela, s. 277). Odpovědět měli respondenti výběrem z nabízených možností a určit tak význam uvedeného citátu. Možnost a) neoznačil žádný respondent. Možnost b) *i neviditelné je pro nás důležité* označilo za význam citátu 47 respondentů (26 %). Nejvíce respondentů označilo možnost c) *věci, které se ukrývají uvnitř duše*, a to 129 (72 %). Otázku nezodpověděli 2 respondenti. Odpověď c) je významovou alternativou pro odpověď b) a naopak. Správně se v odpovědi na tuto otázku orientovalo celkem 166 respondentů ze

souboru 178 respondentů. V *Zemi lidí* píše Exupéry „*Svět člověka je v jeho nitru. Tam i poušť netvoří ani sám písek, ani Tuaregové nebo Maurové, byť ozbrojeni puškami...*“ (s. 234). Neviditelný je právě svět naší individuality uvnitř nás.

Otázka č. 11 (Tab. 12) je opět uvozena známým citátem z knihy Malý princ: „*Ale oči jsou slepé. Musíme hledat srdcem.*“ Smyslem citátu je odmítnutí povrchnosti, což je uvedeno v odpovědi *a*). Pokud se naše oči při pohledu na cokoli zastaví jen u povrchu a podle toho si uděláme určitou představu, pravděpodobně se budeme často mýlit. Na základě těchto mylných zkušeností budeme dělat v životě pak řadu chybných kroků. Tuto odpověď vybralo jen 24 respondentů. Odpověď *b*) si vybralo jako odpověď 133 respondentů. Možnost *c*) vybralo 21 respondentů. Možnosti *a*) a *b*) byly zase významovou alternativou. Smysl citátu správně vnímalo 154 respondentů.

Otázka č. 12 (Tab. 13) se dotazuje, co je baobab, o kterém je v knize jedna kapitola. Správnou odpověď, že baobab je *strom*, označilo 151 respondentů. Další možnosti odpovědi (květina, věc, zvíře a nevím) využila malá část respondentů. Celkem zodpovědělo tuto otázku všech 178 respondentů.

Otázka č. 13 (Tab. 14) je zaměřena také na baobab, ale na jeho význam v příběhu či jeho symboliku. Správnou odpovědí byla možnost *a) rozpínavost*, kterou zvolilo 86 respondentů. Pro 46 respondentů symbolizuje baobab, že *i vše, co je dobré, pokud je toho hodně, může mít špatný konec* a tato možnost byla v nabízených odpovědích uvedena pod *b*). I láska může ve své přemíře zadusit vztah dvou lidí. Můžeme se porozhlédnout a zjistíme, že čehokoli je více než „*akorát*“, způsobí lidem problémy. Slunce, teplo, voda, sníh, zima. Nejinak je tomu, když se mezi lidmi začne rozpínat například touha po moci, vlastnění a majetku. Tímto symbolickým přirovnáním rozpínavosti k baobabu dal Saint-Exupéryho Malý princ možnost lepšího pochopení. V otázce a odpovědi se správně zorientovalo 132 respondentů.

Otázka č. 14 (Tab. 15) je otázkou otevřenou a respondenti měli na ni vlastními slovy odpovědět. Otázka zjišťovala, která morální vlastnost zabránila tomu, aby baobaby zničily planetu Malého prince. Ve výsledné tabulce jsou morální vlastnosti, které uvedli respondenti, seřazeny sestupně podle počtu. 26 respondentů odpovědělo, že

nevědí, a bohužel velký počet respondentů (49 %) vůbec otázku nezodpověděl. 11 respondentů uvedlo, že to byla *láska*, která zabránila zničení planety. Láska není jen slovo, je to formální princip, který vyjadřuje, jaký typ jednání mají lidé považovat za dobrý. Tento princip zavazuje naše svědomí. Není ničím, co bychom vlastnili, je tím, co konáme, děláme. Láska je postoj, dispozice, sklon, preference a účel (Fletcher, 2009). Podle Fromma (1994) je láska produktivní činností, která v sobě zahrnuje starat se o někoho nebo o něco, poznávat, reagovat, potvrzovat, radovat se, ať už jde o člověka, strom, věc nebo myšlenku. Znamená to probouzet k životu, obohacovat ho. Je to proces sebeobnovování a sebeprohlubování. Bohužel však ani jednou nebylo použito „svědomí“. Otázkou ale je, jestli je toto slovo v přítomnosti respondentů užíváno a zda mu je přikládán význam, který si zaslouží. Dalšími vlastnostmi, které respondenti uvedli, byla starostlivost (7 respondentů), statečnost (6 respondentů), pracovitost (4 respondenti), trpělivost a zodpovědnost (každou z možností zvolili 3 respondenti). Následující vlastnosti byly uvedeny **jedenkrát** – předvídavost, čestnost, vůle, disciplína, moudrost, odhodlanost, strach, zbabělost, vytrvalost, skromnost, inteligence, odvaha, otevřenost, lítost, naivita, vyjednávání. Celkem 16 možností. Otázku zodpověděli **pouze** respondenti z VS.

Otázka č. 15 (Tab. 16) je také postavena jako otázka otevřená a respondenti měli odpověď vypsát. Tázání měli uvést negativní vlastnosti k uvedeným postavám z knihy *Malý princ*. Otázku nezodpovědělo 79 % respondentů a 21 % otázku zodpovědělo. Velké procento nezodpovězených otázek bylo zapříčiněno tím, že se respondenti neorientovali v termínu „negativní vlastnost“. Většina, která byla ve vyhodnocení brána jako nezodpovězeno, napsala, jak se dané postavy projevují. Lépe se v odpovědích orientovali respondenti z vyššího stupně gymnázia.

V otázce č. 16 (Graf 2, Graf 3, Graf 4, Graf 5, Tab. 17, Tab. 18) měli respondenti sestupně seřadit morální zásady (požadavky), tak jak jsou důležité pro ně samotné. Na první místo měli umístit pro ně nejdůležitější vlastnost (zásadu), poslední místo ve výčtu vlastností měla zaujímat vlastnost pro ně nejméně důležitá. Respondenti seřadili deset uvedených vlastností. Anzenbacher (1994) uvádí statečnost, moudrost, uměřenost

a spravedlnost jako základní (kardinální) ctnosti podle Platóna. Moudrost podle Aristotela byla změněna na rozumnost Tázání zodpověděli otázku ve velkém počtu, zodpovědělo ji 166 respondentů (93 %). Následné výsledky jsou sestaveny do tabulek odděleně pro NS soubor a VS soubor. V grafech je znázorněno, s jakým počtem se umístili vlastnosti na 1. , 2. a 3. místě ve stupnici hodnot respondentů. Pro respondenty jak NS, tak i VS je nejdůležitější mravní zásadou spravedlnost, protože obsadila u obou souborů 1. a 2. místo na jejich stupnici. Spravedlnost dává bližnímu to, co mu patří. Protože člověk nežije jen a pouze sám pro sebe, je základní ctností ta, která vytváří prostor pro soužití lidí (Schönborn, 2000). Spravedlnost lze objektivně chápat jako měřítko úsudku o normách jednání nebo také jako výraz vůle splnit oprávněné požadavky jednotlivce. Jan Sokol ve své knize *Etika a život* (2010) píše ke spravedlnosti: „*I když jej dnes spojujeme spíš s právem, má nepochybně daleko širší význam a právu zřejmě předchází. Komentář k římským Digestům říká, „že právo (latinsky jus) pochází od spravedlnosti (justitia) jako od své matky; spravedlnost tedy byla dříve než právo. Tak jako je představa spravedlnosti jakýmsi podložím, z něhož právo vyrůstá, tak je pro ně také normou, která je vždy poměřuje: kritikové práva mu obvykle vytýkají právě to, že má ke spravedlnosti daleko“* (s. 83–84). Aristoteles v *Etice Nikomachově* (2009) píše ke spravedlnosti toto: „*Uřčeme tedy, jak mnoho významů má výraz nespravedlivý. Zdá se, že nespravedlivý jest ten, kdo nedbá zákonů, za druhé člověk, který si osobuje více, a konečně ten, kdo nešetří rovnosti, takže spravedlivý bude patrně ten, kdo dbá zákonů a šetří rovnosti“* (s. 112). Pokud tedy pro respondenty zůstane nejdůležitější morální vlastností spravedlnost i v dospělém věku a nenechají-li se semlít kameny konzumnosti, má společnost snad naději na zvýšení morálního kreditu. Třetí místo u respondentů zaujímá rozumnost jak u souboru NS, tak i u souboru VS. Tam se o toto místo ještě dělí se zásadou mírumilovnosti. Rozumnost je mezi ctnostmi na prvním místě, je to schopnost správného vnímání skutečnosti, patřičného rozhodnutí a jednání. Rozumný je ten, kdo perfektně pochopí skutečnost, a proto je také moudré nechat si poradit, tedy poslouchat zkušené a informované. Rozumnost se tedy projeví teprve ve správném činu – vidět, zhodnotit, jednat. Čtvrté místo zaujímá

u souboru NS štědrost a u souboru VS opět rozumnost. Na páté místo napsali respondenti z souboru NS pokoru současně s přejícností a respondenti z souboru VS štědrost. Na šestém místě se umístily u respondentů ze souboru NS přejícnost, mírumilovnost, uměřenost a u respondentů ze souboru VS čínorodost a statečnost. Zásada uměřenosti je spojena s pravou mírou chování člověka vůči sobě. Statečnost souvisí s překonáváním strachu z překážek, které se nám staví do cesty (Schönborn, 2000). Další zásady se umístily následovně: soubor NS – střídmost (7. místo), čínorodost (8. místo), uměřenost (9. a 10. místo), soubor VS – pokora se spravedlností (7. místo), uměřenost (8., 9. a 10. místo).

Otázka č. 17 (Graf 6, Tab. 19) se zabývá známými citáty z knihy Malý princ. Respondenti měli zakroužkovat citáty, které jim jsou známé. Mezi nejznámější patří podle výsledků citát uvedený pod písmenem *b) Co je důležité, je očím neviditelné* (byl zvolen 142x). Citát uvedený pod písmenem *a) Osamělí jsme i mezi lidmi* a *c) Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal* byl zvolen každý 90x. Nejméně známým citátem byl zvolen citát pod písmenem *d) Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu*. Zvolen byl 76x.

Otázka č. 18 (Tab. 18) patřila k otázkám otevřeným a respondenti měli uvést písmeno citátu, kterému v otázce č. 17 nejméně rozuměli. Nejméně rozuměli respondenti citátu pod písmenem *d) Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu*. Označilo jej 32 respondentů. Otázku nezodpovědělo 94 respondentů. Pojem „poušť“ nabývá významu jako prostoru měřitelného, který nás obklopuje, a zároveň prostoru uvnitř nás, prostoru promítaného do našeho vědomí. Sjednocení těchto prostorů a naše začlenění v něm, nám dává možnost utvářet pouta, vztahy mezi sebou a světem. Zmíněnou „studnou“ je naše poznání, které nás po cestě našeho života posouvá dále.

Otázka č. 19 (Tab. 20) je vztažena opět k otázce č. 17. Respondenti měli vybrat z nabízených možností, který z bodů nejlépe vystihuje význam citátu uvedeného v otázce č. 17 pod bodem *b) Co je důležité, je očím neviditelné*. Téměř 90 % (159) respondentů uvedlo, že smyslem citátu *jsou věci, které se skrývají v lidské duši*. 14 respondentů uvedlo jako význam citátu *věci, které nevidíme*. Pokud bychom se na svět

„dívali“ jen očima, mnoho důležitých věcí by nám uniklo. Vždyť pocity, představy, myšlenky a sny očima vidět nejsou a přesto, a snad i právě proto, jsou pro nás v životě nesmírně důležité. Ten, kdo se dívá „jen“ očima, je ochuzen o krásu okamžiků.

Otázka č. 20 (Tab. 22) se také vrací k otázce č. 17. Respondenti měli vybrat z nabízených možností výraz, který nejlépe vystihuje citát, který je v otázce 17. uveden pod písmenem d) *Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu. Ze* souboru 178 respondentů vybralo možnost *tajemství* 103 odpovídajících, správnou odpověď uvedlo 55 respondentů, že je to výraz *poznání*. Že *oáza* nejlépe vystihuje tento citát odpovědělo 8 respondentů. 6 respondentů označilo výraz *pramen*. Tento citát byl v otázce č. 18 označen za citát, kterému respondenti nejméně porozuměli, a byl pro ně tedy k vysvětlení nejnáročnější.

Otázka č. 21 (Tab. 23) je uvozena větou, kterou Malý princ říká v jedné z kapitol: „*Když jde člověk stále rovně, daleko nedojde.*“ Respondenti měli označit myšlenku, která jeho slova nejlépe vystihuje. Pro odpovědi měli respondenti nabízené možnosti. Většina respondentů uvedla jako odpověď možnost c) *k cíli vede pouze cesta, na které musíme překonávat překážky*. Někteří respondenti si vybrali odpověď uvedenou pod písmenem a) *nelze jít stále rovně, protože existují překážky, které musíme obejít*. V životě je však obcházení překážek nedoporučováno, protože jednou obejitá překážka se nám v životě do cesty postaví znovu a pak ještě tolikrát, dokud tu překážku řádně nepřekonáme.

Otázka č. 22 (Tab. 24) byla opět otázkou otevřenou. Respondenti si v úvodu přečetli krátký úryvek ze setkání Malého prince s liškou a na konci měli doplnit význam rozhovoru. Zodpovědět tuto otázku bylo pro respondenty docela náročné. Správně ji zodpovědělo pouze 61 respondentů a více než polovinu zodpověděli respondenti ze souboru VS. Úryvek je o „ochočení si“ a respondenti odpovídali na otázku slovy přátelství, vytvořit si vztah, poznat někoho, sblížit se, skamarádit se, láska, vytvořit společné pouto, získat si důvěru a lásku, sžít se s někým, naklonit si přízeň. Respondenti byli schopni se nad ukázkou zamyslet a vyjádřit slovy, co je významem rozhovoru lišky s Malým princem. MP chápe, že ochočením dokáže z „davů“ vytáhnout bytost, která se

pro něho stane jedinou na světě. Těmito slovy nám Saint-Exupéry sděluje, že naše oči sami o sobě nemohou rozlišit zvláštnosti jedince, věci. Tyto jsou uzavřeny v jejich vzhledu a pouze po jejich ochočení je můžeme poznat a ocenit jejich jedinečnost (Le Petit Prince, 2011)

Otázka č. 23 (Tab. 25, Graf 7) byla otázkou polootevřenou a zjišťovala, na kterém stupni respondent studuje a kolik mu je let. Počet let do odpovědi respondenti vypisovali a byla tak kontrolní otázkou k otázce č. 2.

6. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabývala nejznámějším dílem Antoina de Saint-Exupéryho – Malý princ. Toto dílo, přestože bylo napsáno pro děti s úmyslem odvést je od válečných strastí a vyšlo již v roce 1943, si dodnes našlo miliony čtenářů a příznivců po celém světě. Do ruky je rádi berou dospělí stejně jako děti, které spatřují v líčení pouště a setkání hlavních postav dobrodružství. Proniknutí do filozofického tématu o smyslu života napomáhá čtenáři se orientovat a zamýšlet nad životem samotným. Denně jsme konfrontováni s neetickým chováním některých jedinců v naší společnosti a morální zásady mnoha lidem nic neříkají. Mravnost osoby závisí na mravech celé společnosti, k níž jedinec náleží. Etická výchova ve školách by měla směřovat k uvědomování si, že pokud má společenství lidí správně fungovat, je na každém jednotlivci, aby vydal ze sebe ve prospěch společenství to nejlepší ze své jedinečnosti.

V teoretické části práce jsem se zabývala životopisem A. de Saint-Exupéryho. A. de Saint-Exupéry byl francouzský spisovatel, letec, vynálezce, humanista a milovník života. Psal o tom, co sám prožil, do svých děl vkládal sám sebe. V navazující kapitole jsem provedla obsahový a významový rozbor jednotlivých kapitol knihy Malý princ. V dalších kapitolách jsem uvedla teoretické poznatky z oblasti etiky, morálky a morálního vývoje jedince podle Piageta a Kohlberga. Etikou a morálkou společenství lidí se zabývají filozofové od antických dob. Etika je nejčastěji definována jako soubor či systém morálních principů a pravidel chování. V etice jde o hledání toho, co je správné a dobré a jak nejlépe žít a vést tak svůj život ke štěstí a spravedlnosti. Jejím základem jsou morální principy.

K získání dat pro šetření jsem sestavila dotazník, který byl rozdán respondentům ve věkovém rozmezí 11 až 19 let na dvou víceletých gymnáziích ve Vimperku a ve Strakonících. Návratnost byla výrazná (89 %). Cílem práce bylo možnost charakterizovat využití Malého prince jako prostředku k výchově mladé generace. Na jednotlivé otázky respondenti odpovídali tak, že vybírali odpovědi z nabízených

možností nebo vlastními slovy odpovídali na otázky, které byly konstruovány jako otevřené. Některé otázky byly uvozené citátem z knihy Malý princ a respondenti se ve svých odpovědích vyjadřovali k významu tohoto uvedeného citátu. Přečtením citátu a následným zamyšlením nad tím, jak oni sami vnímají význam uvedených slov, docházelo k sebereflexi respondenta. Odpovědi byly u některých otázek jednoznačné, ale u jiných se různily. Hypotéza č. 2 byla tímto potvrzena. K potvrzení hypotézy č. 1 jsem využila výsledků z otázek, kde se do odpovědí promítalo respondentovo uvědomění si morálních zásad. Morální výzvu Malého prince spatřuji ve vyvození otázek při zamýšlení se nad prostředím děje, jednotlivými postavami, jejich alegorií, vztahy a srovnáním s reálným životem. Naději nám právě pak dává Malý princ tím, že na vyvozené otázky budeme hledat odpovědi, ne pro splnění povinnosti, ale pro pochopení smyslu života samotného. Malý princ je jen malým střípkem v mozaice, kterou dotváří láska, štědrost, střídmost, statečnost, přejícnost, čínorodost, uměřenost, pokora, spravedlnost, mírumilovnost a rozumnost na živoucí obraz naší jedinečnosti.

V závěru své diplomové práce se domnívám, že ve smyslu etické výchovy na základních a středních školách, lze k práci s dětmi a mladými lidmi využít nejen Saint-Exupéryho dílo, ale jak světová, tak i česká literatura nám nabízí mnoho titulů, o jejichž mravním poslání se dají vést debaty ve smyslu rozvoje sebereflexe, uvědomění si sama sebe ve společnosti a ve světě lidí, kteří si zaslouží žít šťastný a spravedlivý život. Záleží jen na nás dospělých, jaká bude naše budoucí generace, jaký bude mít charakter (bude-li vůbec nějaký mít) lidská společnost v budoucích desetiletích a staletích.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ADAMOVÁ, L., DUDÁK, V., VENTURA, V.: *Základy filosofie etiky: základy společenských věd pro střední školy*. 4. vyd. Praha: Fortuna, 2004. 149 s. ISBN 80-7168-905-X.
2. ANZENBACHER, A.: *Úvod do etiky*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-111-3
3. ARISTOTELES: *Etika Nikomachova*. 3. vyd. Petr Rezek, 2009. ISBN 80-86027-29-5.
4. COLBY, A. & KOHLBERG, L.: *The Measurement of Moral Judgment*. 1. vyd. New York: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0-521-16910-3.
5. DESCHODT, E.: *Saint-Exupéry*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2002. ISBN 80-7017-685-7.
6. DREWERMANN, E.: *Co je důležité, je očím neviditelné. Hlubinně psychologický výklad Malého prince*. Brno: CDK, 1996. ISBN 80-85959-14-3.
7. FARKOVÁ, M.: *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 136 s. ISBN 978-80-247-2480-5.
8. FLETCHER, J.: *Situační etika*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2009. ISBN 978-80-7017-126-4.
9. FROMM, E.: *Mít nebo být?* 2. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. 176 s. ISBN 80-206-0469-3.

10. HARTMANN, N.: *Struktura etického fenoménu*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0970-1.
11. HEJNA, D.: *Etická výchova*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006. 42 s. ISBN 80-7044-750-8.
12. JANKOVSKÝ, J.: *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.
13. JANOTOVÁ, H. a kol.: *Profesní etika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-42-2.
14. JUNG, M.: *Malý princ v nás*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 120 s. ISBN 978-80-7367-412-0.
15. KELLER, J.: *Ted', když máme, co jsme chtěli*. 1. vyd. Praha: EarthSave, 2008. ISBN 978-80-86916-07-1.
16. KILLEN, M., SMETANA, J.: *Handbook of moral development*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2006. ISBN 0-8058-4751-0.
17. KOHÁK, E.: *Svoboda, svědomí, soužití. Kapitoly z mezilidské etiky*. 1. vyd. Praha: Slon, 2004. ISBN 80-86429-35-0.
18. KOHÁK, E.: *Zorným úhlem filosofa: vybrané články a přednášky z let 1992–2002*. 1. vyd. Rychnov nad Kněžnou: Ježek, 2004. 312 s. ISBN 85996-38-3
19. KOLEKTIV AUTORŮ. *Filosofický slovník*. 2. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-064-4.

20. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti. Kudy vede cesta k přátelství?* 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 120 s. ISBN 978-80-247-1838-5.
21. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2007. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
22. MACHOVEC, M.: *Filozofie tváří v tvář zániku*. 2. vyd. Praha: Akropolis, 2006. 392 s. ISBN 80-86903-16-8
23. LE PETIT PRINCE. Dostupné z <http://www.lepetitprince.com/2011/06/le-petit-prince-dans-sur-chopin> [on line 20.7.2011]
24. MATĚJČEK, Z., LANGMEIER, J.: *Počátky duševního života*. Praha: Panorama, 1986.
25. OLŠOVSKÝ, J.: *Slovník filosofických pojmů současnosti*. 2. rozš. vyd. Praha: Academia, 2005. 261 s. ISBN 80-200-1266-4.
26. PERRIER, J.-C.: *Les mystères de Saint-Exupéry*. Paris: Éditions Stock, 2009. ISBN 978-2-234-06146-0.
27. PÍTHA, P.: *Výchova, naděje společnosti*. 1. vyd. Praha: Poustevník, 2006. ISBN 80-86610-18-7.
28. REICHEL, J.: *Metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6
29. RUSSELL, J.: *How children become moral selves: building character and promoting citizenship in education*. Portland, Or: Sussex Academie Press, 2007. 239 s.

ISBN 978-1-84519-175-7.

30. SAINT-EXUPÉRY, A. de: *Citadela*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2004. 440 s. ISBN 80-7021-706-5

31. SAINT-EXUPÉRY, A. de: *Kameny chrámu*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2008. 80 s. ISBN 978-80-7021-922-5.

32. SAINT-EXUPÉRY, A. de: *Malý princ*. 12. vyd. Praha: Albatros, 2005. ISBN 978-80-00-01462-3.

33. SAINT-EXUPÉRY, A. de: *Moje planeta*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1981

34. SAINT-EXUPÉRY, A. de: Le site officiel. Dostupné z <http://www.antoinedesaintexupery.fr/>. [on line 1.8.2011]

35. SAINT-EXUPÉRY, M. de: *Já a můj syn*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 1995. 168 s. ISBN 80-7021-149-0.

36. SAINT-EXUPÉRY, S. de: *Vzpomínky na Malého prince*. 1. vyd. Bratislava: Mladé léta, 2003. ISBN 80-06-01270-9.

37. SCRUTON, R.: *Průvodce inteligentního člověka filosofií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-85947-91-9.

38. SCHÖNBORN, CH.: *Rozhodni se pro život*. Kostelní Vydří, Karmelitánské vydavatelství: 2000. ISBN 80-7192-478-4.

39. SKLENÁK, V. a kol.: *Data, informace, znalosti a Internet*. 1. vyd. Praha: C. H.

Beck, 2001. 507 s. ISBN 80-7179-409-0.

40. SOKOL, J.: *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 4. rozšířené vyd. Praha: Vyšehrad, 2004. 392 s. ISBN 80-7021-713-8.

41. SOKOL, J.: *Etika a život*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010. 240 s. ISBN 978-80-7429-063-3.

42. SPAEMANN, R.: *Hovoríme o Etike*. Bratislava: Don Bosco, 1994. ISBN 80-85405-34-2.

43. ŠNÝDROVÁ, I.: *Psychodiagnostika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 144s. ISBN 978-80-247-2165-1.

44. THOMPSON, M.: *Přehled etiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 168 s. ISBN 80-7178-806-6.

45. VACEK, P.: *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7367-384-4.

46. VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8 (a).

47. VÁGNEROVÁ, M.: *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0841-3 (b).

48. VALLIÉRES, N.: *de Saint-Exupéry Archanděl a spisovatel*. 1. vyd. Tišnov: Sursum, 2005. 125 s. ISBN 80-7323-114-X.

49. WEBSTER, P.: *Život a smrt Malého prince*. 1. vyd. Plzeň: Mustang, 1995. ISBN 80-85831-88-0.

50. ZÁKON č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Antoin de Saint-Exupéry

Etika

Malý princ

Morálka

Morální vývoj

Antoine de Saint-Exupéry

Ethics

The Little Prince

Morality

Moral development

9. PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Dotazník
2. Tabulka absolutních četností na stupnici morálních zásad pro nižší stupeň víceletého gymnázia.
3. Tabulka absolutních četností na stupnici morálních zásad pro vyšší stupeň víceletého gymnázia.

Příloha č. 1 Dotazník

Prosím o laskavé vyplnění dotazníku. Dotazník potřebuji k vypracování své diplomové práce na téma „*Saint-Exupéryho Malý princ jako morální výzva a naděje*“. Dotazník je anonymní. Předem děkuji za Váš čas.

Bc. Marta Závorová
Jihočeská univerzita v ČB
Zdravotně sociální fakulta

DOTAZNÍK

Pokud není uvedeno jinak, prosím, označte pouze jednu možnou odpověď.

- 1. Jste:**
a/ chlapec
b/ dívka
- 2. Kolik je Vám let? Napište...**
- 3. Žijí:**
a/ na vesnici
b/ ve městě
- 4. Příběh Malého prince:**
a/ znám, četl(a) jsem ho
b/ znám, ale nečetl (a) jsem ho
c/ neznám
- 5. Pokud jste četl(a), slyšel(a) Malého prince, uveďte věk, kdy jste jej četl(a), slyšel(a) poprvé. Napište.**
.....
- 6. Příběh Malého prince je:**
a/ pohádka, protože se v něm vyskytuje boj dobra a zla
b/ příběh o morálním jednání
c/ nevím
- 7. „Skutečně se mi hodně obdivuješ?“** zeptal se Malého prince.
„Co to znamená obdivovat se?“
„Obdivovat se znamená uznat, že jsem člověkem nejkrásnějším, nejlépe

*oblečeným, nejbohatším a nejinteligentnějším na planetě.“
„Ale vždyť jsi na planetě sám!“
„Udělej mi radost a přesto se mi obdivuj!“*

Tato ukázka z textu Malého prince je charakteristická pro:

- a/ lidumila
- b/ domýšlivce
- c/ pijana
- d/ badatele
- e/ nevím

8. V postavě Pijana je promítnut(a):

- a/ nedostatek vůle
- b/ nemoc
- c/ únik z reality jako možnost řešení problému
- d/ nevím

9. „Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal. Jsi zodpovědný za svou růži...“

Významem tohoto citátu je:

- a/ lakota
- b/ láskyplný vztah
- c/ nepříjemná starost navíc

10. „Co je důležité, je očím neviditelné.“

Významem tohoto citátu je:

- a/ co oči nevidí, je nedůležité
- b/ i neviditelné je pro nás důležité
- c/ věci, které se ukrývají uvnitř duše

11. „Ale oči jsou slepé. Musíme hledat srdcem.“

Z následujících možností vyberte tu, kterou považujete za nejvýstižnější vyjádření myšlenky citátu:

- a/ odmítnutí povrchnosti
- b/ i pod nevábnou slupkou může být dobré jádro
- c/ když oči nevidí, teprve pak nastupuje srdce

12. Co je baobab?

- a/ květina
- b/ zvíře
- c/ strom
- d/ věc
- e/ nevím

13. Co symbolizují baobaby?

- a/ rozpínavost
- b/ i vše, co je dobré, pokud je toho hodně, může mít špatný konec
- c/ zdravý růst rostliny
- d/ nevím

14. Která morální vlastnost Malého prince zabránila tomu, aby jeho planetu zničily baobaby? Napište.

.....

15. Uved'te (napište) negativní vlastnost, která charakterizuje jednotlivé postavy:

- a/ pijan -
- b/ domýšlivec -
- c/ král -
- d/ zeměpisec -
- e/ lampář -
- f/ byznysmen -
- g/ obchodník -
- h/ výhybkář -

16. Seřad'te mravní zásady (požadavky) tak, jak jsou důležité pro Vás (první místo nejdůležitější - poslední místo nejméně důležité).

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

(Pokora, štědrost, přejícnost, mírumilovnost, střídmost, čínorodost, spravedlnost, rozumnost, uměřenost, statečnost)

17. Uvedené citáty patří mezi nejznámější. Zakroužkujte ty, které jsou Vám známé:

- a/ *Osamělí jsme i mezi lidmi.*
- b/ *Co je důležité, je očím neviditelné.*
- c/ *Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal.*
- d/ *Poušť je krásná právě tím, že někde skrývá studnu.*

18. Kterému z uvedených citátů z ot. č. 17 nerozumíte? Uved'te písmeno.....

19. Který z uvedených bodů nejlépe odpovídá smyslu citátu pod písmenem „b“ z ot. č. 17?

- a/ jsou věci, které nevidíme
- b/ jsou věci, kterým nerozumíme
- c/ jsou věci, které se skrývají v lidské duši

20. Který z výrazů nejlépe vystihuje citát pod písmenem „d“ z ot. č. 17?

- a/ tajemství
- b/ poznání
- c/ oáza
- d/ pramen

21. V jedné z kapitol Malý princ říká: „*Když jde člověk stále rovně, daleko nedojde.*“

Označte myšlenku, která jeho slova nejlépe vystihuje:

- a/ nelze jít stále rovně, protože existují překážky, které musíme obejít
- b/ nelze jít stále rovně, protože stále rovná silnice neexistuje
- c/ k cíli vede pouze cesta, na které musíme překonávat překážky.

22. Doplňte slova na konci ukázky:

Tu se objevila liška.

„Dobrý den,“ řekla.

„Dobrý den,“ zdvořile odpověděl malý princ. Obrátil se, ale nic neviděl.

„Jsem tady, pod jabloní...“ řekl ten hlas.

„Kdo jsi?“ zeptal se malý princ. „Jsi moc hezká...“

„Jsem liška,“ řekla liška.

„Pojď si se mnou hrát,“ navrhl jí malý princ. „Jsem tak smutný...“

„Nemohu si s tebou hrát“ namítla liška. „Nejsem ochočena.“

„Ó, promiň,“ řekl malý princ.

Chvilí přemýšlel a pak dodal:

„Co to znamená ochočit?“

„Ty nejsi zdejší,“ řekla liška, „co tu hledáš?“

„Hledám lidi,“ odvětil malý princ. „Co znamená ochočit?“

„Lidé,“ řekla liška, „mají pušky a loví zvířata. To je hrozně nepříjemné.

Pěstují také slepice. Je to jejich jediný zájem. Hledáš slepice?“

„Ne,“ řekl malý princ. „Hledám přátele. Co to znamená ochočit?“

„Je to něco, na co se moc zapomíná,“ odpověděla liška.

„Znamená to“

23. Označte, na kterém stupni víceletého gymnázia studujete a kolik je vám let.

- a/ nižší stupeň a je mi.....let
- b/ vyšší stupeň a je mi.....let

